

Vplivi na samopodobo nadarjenih učencev

področje: sociologija, psihologija in pedagogika

raziskovalna naloga

Avtorica: Ana Klinc

Mentorica: Polona Kosec Krajnc, univ. dipl. ped. in prof. soc.

Somentor: dr. Ivan Ferbežer,izr. prof. ped. psih.

Ormož, 2016

"Genialnost je ena desetina nadarjenosti in devet desetih trdega dela."

Thomas Alva Edison

ZAHVALA

Za pomoč pri raziskovalni nalogi se zahvaljujem svoji mentorici Poloni Kosec Krajnc, univ. dipl. ped. in prof. soc. in somentorju dr. Ivanu Ferbežerju, izr. prof. ped. psih., ki sta mi zmeraj rada priskočila na pomoč. Uvajala sta me v raziskovalni proces, mi svetovala, me usmerjala in spodbujala pri nastajanju raziskovalne naloge ter mi pomagala reševati različne probleme in zaplete, ki so nastajali pri raziskovanju. Zahvaljujem se tudi koordinatorjem dela z nadarjenimi učenci na osnovni šoli Ormož, osnovni šoli Ivana Cankarja Ljutomer in osnovni šoli Olge Meglič Ptuj ter koordinatorjem v gimnazijah Ormož, Ptuj in Franca Miklošiča Ljutomer, da so omogočili izvajanje ankete in fokusne skupine. Posebej pa se zahvaljujem vsem učencem, dijakom, učiteljem, profesorjem in staršem, ki so sodelovali pri anketi ali fokusni skupini. Profesorici Simoni Meglič se zahvaljujem za lektoriranje raziskovalne naloge in prevod povzetka v angleščino ter profesorici Lenki Keček Vaupotič za oblikovni pregled.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	7
1.1	Hipoteze.....	7
2	METODE DELA.....	9
2.1	Preučevanje literature.....	9
2.2	Možganska nevihta.....	9
2.3	Anketa.....	9
2.4	Metoda fokusnih skupin.....	10
3	TEORETIČNI DEL.....	11
3.1	Nadarjenost.....	11
3.1.1	Opredelitev nadarjenosti.....	11
3.1.2	Izvor nadarjenosti.....	11
3.1.3	Renzullijeva razlaga nadarjenosti.....	11
3.2	Nadarjeni učenci.....	12
3.2.1	Značilnosti nadarjenih učencev.....	12
3.2.2	Problemi in težave nadarjenih učencev.....	13
3.3	Odkrivanje nadarjenih učencev.....	14
3.3.1	Proces odkrivanja nadarjenih učencev.....	14
3.3.2	Problemi pri odkrivanju nadarjenih učencev.....	15
3.4	Delo z nadarjenimi učenci.....	15
3.4.1	Starši in družina.....	15
3.4.2	Šola in učitelji.....	16
3.5	Samopodoba nadarjenih učencev.....	16
3.5.1	Samopodoba.....	16
3.5.2	Oblikovanje samopodobe.....	17
3.5.3	Oblikovanje in značilnosti samopodobe pri nadarjenih učencih.....	18
4	REZULTATI.....	20
4.1	Rezultati ankete za nadarjene učence in dijake.....	20
4.1.1	Rezultati metode možganske nevihte.....	26
4.2	Rezultati ankete za starše.....	27
4.3	Rezultati ankete za učitelje in profesorje.....	31
4.4	Metoda fokusnih skupin.....	35
4.4.1	Fokusna skupina z nadarjenimi dijaki 1. letnika.....	35
4.4.2	Fokusna skupina z nadarjenimi učenci 7. razreda.....	37

5	DISKUSIJA.....	39
6	ZAKLJUČEK S SMERNICAMI ZA NAPREJ	41
7	LITERATURA.....	43
8	PRILOGE.....	44

KAZALO SLIK

Slika 1: Fokusna skupina z dijaki 1. letnika. (Vir: Škorjanec, 2016)	10
Slika 2: Model sestavin razvoja talenta po Renzulliju. (Vir: Nagel, 1987)	12
Slika 3: Samospoštovanje kot ujemanje med samopodobo in idealnim jazom. (Vir: Klinc, 2016)	18
Slika 4: Starost in spol anketirancev.	20
Slika 5: Vpliv označitve za nadarjenega.	20
Slika 6: Oblika vpliva označitve na samopodobo.	21
Slika 7: Potreba po dokazovanju drugim.	21
Slika 8: Potreba po dokazovanju sebi.	22
Slika 9: Pričakovanja nadarjenih od sebe.....	22
Slika 10: Visoka pričakovanja staršev po mnenju nadarjenih.	23
Slika 11: Pričakovanja učiteljev/profesorjev.	23
Slika 12: Prelahka in/ali dolgočasna učna snov.....	25
Slika 13: Spodbujanje nadarjenih s strani staršev po mnenju nadarjenih.	25
Slika 14: Spodbujanje nadarjenih s strani učiteljev/profesorjev po mnenju nadarjenih.	26
Slika 15: Možganska nevihta o nadarjenosti.....	26
Slika 16: Možganska nevihta o samopodobi.....	27
Slika 17: Zgodnje opažanje zanimanja nadarjenih.	28
Slika 18: Zgodnje spodbujanje razvoja.....	28
Slika 19: Predvidevanje staršev, da je otrok nadarjen.	29
Slika 20: Starost otroka pri začetku predvidevanja nadarjenosti.	29
Slika 21: Spodbujanje nadarjenih s strani staršev.....	30
Slika 22: Opažanje vpliva uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih.	30
Slika 23: Visoka pričakovanja staršev po mnenju staršev.	31
Slika 24: Pohvala s strani staršev.	31
Slika 25: Povezava med učno uspešnimi in nadarjenimi učenci.	32
Slika 26: Poznavanje nadarjenih učencev v razredu.	32
Slika 27: Poznavanje močnih področij posameznih nadarjenih učencev.....	33
Slika 28: Spodbujanje nadarjenih na njihovih močnih področjih.....	33
Slika 30: Zaznavanje vpliva šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo.....	34
Slika 31: Pripravljenost delati več z nadarjenimi učenci.	35

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pomen mnenja staršev s številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ).	24
Tabela 2: Pomen mnenja vrstnikov s številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ).	24
Tabela 3: Status anketirancev v anketi za učitelje in profesorje.....	32

POVZETEK

Za nadarjene so označeni tisti otroci in mladostniki, ki so pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. Nadarjeni niso homogena skupina, vendar imajo kljub temu nekatere osebne lastnosti, ki se pri drugih otrocih ali mladostnikih ne pojavljajo ali pa so pri nadarjenih izrazitejše, vseeno pa poznamo posebne oblike dela z nadarjeni učenci, da lahko le-ti čim bolj razvijejo svoje potenciale in oblikujejo zdravo samopodobo, ki je temelj za splošno udejstvovanje nadarjenih.

V raziskovalni nalogi *Vplivi na samopodobo nadarjenih učencev* sem z različnimi metodami dela preizkušala, kako različni dejavniki okolja vplivajo na samopodobo nadarjenih učencev. Z metodo možganske nevihte sem preverjala, v kolikšni meri nadarjeni učenci in dijaki poznajo področje nadarjenosti in samopodobe. S pomočjo anketnega vprašalnika za nadarjene učence in dijake sem ugotavljala, kako je na samopodobo nadarjenih vplivala označitev nadarjenosti, koliko jim pomenijo mnenja staršev in vrstnikov, koliko nadarjeni pričakujejo od sebe in koliko okolica (starši, učitelji/profesorji) ter ali nadarjeni čutijo potrebo po dokazovanju sebi in drugim. Anketirala sem tudi učitelje in profesorje, da bi ugotovila, koliko pozornosti posvečajo delu z nadarjenimi in ali opazijo vpliv šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev/dijakov, ki jih poučujejo, prav tako pa sem anketo izvedla tudi med starši nadarjenih učencev/dijakov, s katero sem ugotavljala ali starši prepoznajo nadarjenost pri svojih otrocih, na kakšen način to nadarjenost spodbujajo in ali opazijo vpliv različnih uspehov in neuspehov na samopodobo svojega otroka. Z metodo fokusnih skupin sem želela ugotoviti, kateri dejavniki najbolj vplivajo na samopodobo nadarjenih učencev/dijakov, kako se ti vplivi spreminjajo s starostjo in kako je globlje čustvovanje povezano s samopodobo nadarjenih.

Ugotovila sem, da označitev učenca kot nadarjenega na samopodobo nadarjenih učencev ni imela pomembnega vpliva, da jim mnenje staršev pomeni več kot mnenje vrstnikov, da ima okolica (starši, učitelji/profesorji) pogosteje višja pričakovanja do nadarjenih kot le-ti sami do sebe, vendar nadarjeni pogosteje čutijo potrebo po dokazovanju bolj sebi kot drugim (staršem, učiteljem/profesorjem, vrstnikom). Ugotovila sem tudi, da polovica učiteljev/profesorjev le včasih spodbuja nadarjene na njihovih močnih področjih in le pri nekaterih opazijo vpliv šolskega uspeha na samopodobo nadarjenih učencev. Starši večinoma že zgodaj prepoznajo in spodbujajo nadarjenost pri svojih otrocih, ampak le včasih opazijo vpliv različnih uspehov in neuspehov na samopodobo svojega otroka, vendar pa so prav starši najpomembnejši dejavnik oblikovanja samopodobe pri mlajših nadarjenih, kasneje pa bolj vplivajo vrstniki. Globlje čustvovanje nadarjenih je pomemben dejavnik pri oblikovanju njihove samopodobe.

Ključne besede: nadarjenost, samopodoba, oblikovanje samopodobe, vplivi okolja na samopodobo.

ABSTRACT

Children and adolescents who have shown high achievements and potentials in the intellectual, creative, specifically academic and artistic areas as well as in the area of leadership are recognised as gifted and talented children. Gifted children do not represent a homogenous group but nevertheless they share some personal characteristics which are not seen in other children and adolescents or are more prominent in the gifted children. There are special work methods that are used when working with the gifted to enable them to fully develop their potentials and to form positive self-concept, which is a foundation for their work.

In my research *Influences on the self-concept of gifted students* I have used a number of different methods to find out how different environmental factors influence on the self-concept of the gifted students. Brainstorming was used to determine to what extent the gifted pupils/students are familiar with the area of being gifted/talented and self-concept. The poll was used to find out how the students' self-concept is influenced by the fact that they are recognised as gifted. The poll was also used to determine how much their parents' and peer' opinion mean to them, what they

expect from themselves and what other people (parents, teachers) expect from them. I also wanted to know what the gifted students expect from themselves and whether they want to prove themselves to others. The poll was also carried out among teachers to find out whether they work with the gifted students and if they notice how school success and failures influence the self-concept of the gifted pupils/students. The poll carried out among the parents of the gifted pupils/students was used to find out whether the parents recognize talents in their children, how they encourage it and if they notice the influence of successes and failures on self-concept when it comes to their children. The method of focus groups was used to find out which factors influence the self-concept the most, how this changes with age and how the intensity of deep feeling is connected to self-concept.

I have found out that being recognised as a gifted pupil/student does not influence significantly on the students' self-concept. I have also found out that the opinion of parents is more important to those children as the opinion of their peers. Parents and teachers have higher expectations to those children as they have it to themselves. Gifted children feel the need to prove their talents and gifts to themselves more than to others (parents, teachers, and peers). I have also found out that 50% of the teachers only sometimes encourage the gifted students and that the teachers notice the influence of school success on self-concept only in some students. Parents usually recognise the talents in their children in the early age. But on the other hand parents only occasionally notice the influence of different successes and failures on self-concept. However, parents are the most important factor when it comes to shaping self-concept, especially at younger age. With older students this role is taken over by peers. The intensity of feeling is one of the key factors in shaping self-concept in gifted children.

Key words: gift/talent, self-concept, shaping of self-concept, influence of the environment on the self-concept.

1 UVOD

Mnogi so si nadarjenost dolga stoletja predstavljali kot dar neba ali Boga, kot nadčloveško inspiracijo, dokler dobrih sto let nazaj niso pričeli tega pojma natančneje znanstveno raziskovati. Posledično je nastalo veliko definicij, ki vsaka zase v ospredje postavlja kak drug vidik nadarjenosti (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

Dandanes se v svetu vedno pogosteje ukvarja z nadarjenimi in talentiranimi posamezniki ter z posebnimi pristopi, ki naj bi jih šole uporabljale pri vzgoji in izobraževanju nadarjenih učencev. Veliko strokovnjakov skuša ob preučevanju nadarjenosti oblikovati najbolj primerno opredelitev, ki bi zajela posebnosti skupine nadarjenih za primerno delo z njimi. Navkljub vsem tovrstnim prizadevanjem pri nas še vedno ni ene same jasno izoblikovane opredelitve nadarjenosti, niti koncepta za delo z nadarjenimi učenci, ki bi na to področje uvedel večjo preglednost (Pregl, 2009).

V času razvoja vsi otroci razvijejo svojo notranjo podobo in lastno vrednotenje – samopodobo, vendar je doživljanje le-te pri nadarjenih otrocih intenzivnejše. Samopodoba z leti postaja obstojnejša in popolnejša, saj otrok prejema vse več informacij o samem sebi (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b). Ker otrok povratne informacije o sebi prejema iz okolja, imajo dejavniki iz okolja, kot so družina, učitelji/profesorji in vrstniki na samopodobo velik vpliv. Ker je samopodoba nadarjenih tesno povezana z njihovim celostnim razvojem in razvojem njegovih potencialov, mora biti eden od ciljev ljudi, ki delajo z nadarjenimi učenci in dijaki, tudi oblikovanje njihove zdrave samopodobe.

Za izdelavo raziskovalne naloge sem se odločila, da bi tematiko nadarjenosti približala ljudem, ki delajo z nadarjenimi učenci¹, kot so starši² in učitelji/profesorji in jim s tem olajšala delo z nadarjenimi otroki, hkrati pa želim, da to tematiko bolje spoznajo tudi otroci sami in se posledično zavejo njenega velikega pomena za njihov ceoten razvoj in razvoj njihovih potencialov. Učencem in dijakom želim pomagati pri oblikovanju zdrave samopodobe, prav tako pa tudi pri čim boljšem razvoju njihovih sposobnosti in potencialov.

1.1 Hipoteze

Na začetku raziskovanja sem si najprej zastavila širša raziskovalna vprašanja, ki so me usmerjala pri nadaljnjem delu:

1. Na kaj nadarjeni učenci najprej pomislijo ob besedah nadarjenost in samopodoba?
2. Kako vpliva označitev učenca za nadarjenega na njegovo samopodobo?
3. Koliko od nadarjenih učencev pričakujejo njihovi starši, učitelji in učenci sami od sebe?
4. Kako mnenje vrstnikov in staršev o nadarjenih učencih in njihovih dosežkih vpliva na samopodobo učencev?
5. Kako nadarjeni učenci opisujejo svoje odnose z vrstniki in starši ter kako ti odnosi vplivajo na samopodobo nadarjenih učencev?

---

¹ Skozi celotni teoretični del naloge bom za nadarjene otroke uporabljala izraz učenec, ki zajema tudi dijake, saj se tudi oni učijo, od koder izhaja izpeljanka učenec.

² S pojmom starši skozi celotno nalogo upoštevam tudi skrbnike.

6. Ali starši in učitelji/profesorji prepoznajo nadarjene učence in jih spodbujajo pri razvoju njihovih potencialov?
7. V čem je razlika v vplivih na samopodobo nadarjenih učencev po spolu in v različnih starostnih obdobjih?
8. Kako globlje čustvovanje vpliva na samopodobo nadarjenih učencev?

Zgornja raziskovalna vprašanja so mi služila kot podlaga, na osnovi katere sem postavila sledeče hipoteze:

H1: Domnevala sem, da nadarjeni učenci pravilno razumejo pojma nadarjenost in samopodoba.

H2: Predvidevam, da na oblikovanje učenčeve samopodobe pomembno vpliva označitev učenca kot nadarjenega in zmožnost globljega čustvovanja.

H3: Okolje (starši, učitelji/profesorji) od nadarjenih učencev pogosto pričakuje višje ocene oz. druge uspehe, zato nadarjeni čutijo potrebo, da se neprestano dokazujejo okolju.

H4: Nadarjeni učenci pogosto od sebe pričakujejo veliko ali celo preveč, zato čutijo potrebo, da se sami sebi neprestano dokazujejo.

H5: Nadarjenim učencem se zdi v šoli obravnavana snov pogosto prelahka in/ali dolgočasna, učitelji/profesorji pa jim redko zastavljajo nove izzive.

H6: Pomen mnenja staršev in vrstnikov o nadarjenih učencih in njihovih dosežkih se pri njih razlikuje glede na starost in spol.

H7: Večina staršev višje sposobnosti svojega otroka opazi že pred označitvijo otroka za nadarjenega, zato ga tudi pogosto spodbuja na njegovih močnih področjih.

H8: Večina staršev in učiteljev/profesorjev pogosto opazi vpliv (šolskih) uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev.

Hipoteze so zastavljene s pomočjo preučevanja dosedanjih raziskav in strokovne literature ter na podlagi mojega lastnega mnenja in pričakovanj, saj sem tudi sama prepoznana za nadarjeno dijakinjo.

Zaradi obširnosti nekaterih hipotez sem postavila še naslednje podhipoteze, s katerimi sem bolj konkretno določila hipoteze, kasneje pa so mi bile v pomoč pri obravnavi glavnih hipotez:

1. Nadarjeni učenci ob besedi nadarjenost najpogosteje pomislijo na uspešnost na nekem področju.
2. Nadarjeni učenci ob besedi samopodoba najpogosteje pomislijo na zunanost oz. izgled.
3. Starejšim nadarjenim učencem pomeni mnenje vrstnikov o njih več kot mlajšim nadarjenim učencem, tem pa več kot starejšim pomeni mnenje staršev o njih in njihovih dosežkih.
4. Nadarjenim dekletom več pomeni mnenje vrstnikov in staršev o njih in njihovih dosežkih kot nadarjenim fantom.

Prva in druga podhipoteza se nanašata na prvo hipotezo (H1) in sta postavljeni na podlagi analize pilotskega vzorca možganske nevihte, ki sem ga izvedla med 15 nadarjenimi dijaki (N = 15) prvega letnika Gimnazije Ormož. Tretja in četrta podhipoteza sta navezani na hipotezo šest (H6).

2 METODE DELA

V raziskovalnem procesu sem uporabila metodološki pluralizem, da bi problem osvetlila z več vidikov in dobila čim bolj natančne ter zanesljive podatke, s katerimi bi odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja.

2.1 Preučevanje literature

Raziskovanje sem pričela z zbiranjem knjižne in spletne literature in tako je začelo nastajati ogrodje moje raziskovalne naloge. Med proučevanjem različnih virov so se mi pogosto porodila vprašanja, na katera sem si lahko odgovorila že ob branju naslednje literature, še neodgovorjena vprašanja pa so mi bila v izziv in glavno motivacijo pri nadaljnjem raziskovalnem delu. Izbor citirane literature predstavlja osredotočen zapis, vezan izključno na tematiko moje raziskovalne naloge.

2.2 Možganska nevihta

Ker me je zanimalo, v kolikšni meri nadarjeni učenci poznajo področje nadarjenosti in samopodobe ter s čim ti dve področji povezujejo, sem uporabila metodo možganske nevihte. Kot spremenljivki sta me zanimali spol in starost nadarjenih učencev. To metodo sem vključila na začetek anketnega vprašalnika za nadarjene učence (PRILOGA A), preden sem anketirancem pojasnila, kaj pomenita izraza nadarjenost in samopodoba. V metodo možganske nevihte je bilo vključeno 75 nadarjenih učencev in dijakov (N = 75), od tega 16 učencev 7. razreda osnovnih šol Ormož, Ivana Cankarja Ljutomer in Olge Meglič Ptuj ter 42 dijakov 1. letnika in 17 dijakov 4. letnika gimnazij Ormož, Ptuj in Franca Miklošiča Ljutomer.

2.3 Anketa

Metodo spraševanja sem uporabila pri sestavi anketnih vprašalnikov za nadarjene učence (PRILOGA A), njihove starše (PRILOGA B) in učitelje oz. profesorje (PRILOGA C). S to metodo sem želela opredeliti vpliv označitve učenca za nadarjenega, vpliv mnenja vrstnikov in staršev ter vpliv učenčevih odnosov z okoljem (starši, vrstniki) na njegovo samopodobo. S pomočjo zastavljenih vprašanj sem preverjala, v kolikšni meri starši in učitelji/profesorji s spodbujanjem in pravočasnim odkrivanjem nadarjenosti pripomorejo pri oblikovanju zdrave samopodobe in posledično k razvoju potencialov nadarjenih otrok. Anketiranje je bilo anonimno.

Kot neodvisne spremenljivke pri anketiranju nadarjenih učencev sem uporabila njihov spol in njihovo starost, učitelje in profesorje pa sem ločila po stopnji izobraževalne ustanove (osnovna ali srednja šola), v kateri poučujejo.

Anketna vprašalnika za otroke in učitelje/profesorje sta v spletni obliki, izdelana s pomočjo orodja 1ka. Vprašalnik za nadarjene učence je bil dostopen na spletnem naslovu <https://www.1ka.si/a/80155> od 15. 2. 2016 do 10. 3. 2016, vprašalnik za učitelje/profesorje pa na spletnem naslovu <https://www.1ka.si/a/80186> od 15. 2. 2016 do 7. 3. 2016.

Anketni vprašalnik za nadarjene učence je skupaj izpolnilo 75 nadarjenih učencev in dijakov (N = 75), od tega 16 učencev 7. razreda osnovnih šol Ormož, Ivana Cankarja Ljutomer in Olge Meglič Ptuj ter 42 dijakov 1. letnika in 17 dijakov 4. letnika gimnazij Ormož, Ptuj in Franca Miklošiča Ljutomer. Na vprašanje za učitelje in profesorje je odgovorilo 16 učiteljev iz osnovnih šol Ormož, Ivana Cankarja Ljutomer in Olge Meglič Ptuj in 38 profesorjev iz gimnazij Ormož, Ptuj in Franca Miklošiča

Ljutomer, torej skupaj 52 učiteljev in profesorjev (N = 52). Anketni vprašalnik za starše nadarjenih je izpolnilo 55 staršev nadarjenih učencev in dijakov (N = 55).

Vprašanja na anketnih vprašalnikih so bila odprtega, zaprtega in kombiniranega tipa. Anketne vprašalnike sem oblikovala sama na podlagi raziskovalnih vprašanj in analiz do sedaj opravljenih raziskav ter strokovne literature. Obdelava dobljenih podatkov je bila narejena z računalniškim programom Microsoft Excel.

2.4 Metoda fokusnih skupin

Metoda fokusnih skupin je ena od kvalitativnih metod za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov. Sodi torej med metode, pri katerih se uporabljajo nestandardizirane tehnike anketiranja ali opazovanja, ki niso zelo strukturirane, na primer skupinske diskusije ali poglobljeni individualni intervjuji. Izsledki tega tipa raziskovanja niso merljivi. Raziskovalci iščejo kvalitativne podatke za oblikovanje vtisa in ne za številčno ali merljivo definiranje določene skupine. Kvalitativne raziskave nam dajejo odgovor kaj, kako in zakaj, ne pa koliko (Hlebec, Klemenčič, 2007).

Fokusno skupino sem si zamislila kot »klub nadarjenih učencev«, kjer lahko nadarjeni svoja mnenja delijo z vrstniki, ki so umsko približno enako razviti in posledično bolje razumejo njihovo razmišljanje. Izvedla sem dve fokusni skupini, in sicer prvo z 10 nadarjenimi dijaki 1. letnika gimnazijskega programa Gimnazije Ormož in drugo s 6 nadarjenimi učenci 7. razreda Osnovne šole Ormož. Z njimi sem razpravljala o globljem čustvovanju nadarjenih otrok, spreminjanju moči vpliva različnih dejavnikov skozi različna starostna obdobja in najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na njihovo samopodobo. Predvidevala sem, da mi lahko neposredno pojasnijo še nekatere dileme v mojem raziskovalnem procesu. Vnaprej sem si pripravila vprašanja (smernice), ki so mi služila kot opora pri razpravi. Smernice so navedene v PRILOGI D. Razprave nisem vnaprej časovno omejila. Uporabila sem snemalnik zvoka, da sem kasneje lahko zvočni material tudi ustrezno zabeležila in analizirala.

Slika 1: Fokusna skupina z dijaki 1. letnika. (Vir: Škorjanec, 2016)

3 TEORETIČNI DEL

3.1 Nadarjenost

3.1.1 Opredelitev nadarjenosti

Opredelitev nadarjenosti v vzgojno-izobraževalnem kontekstu različnih držav po svetu ni enotna zaradi razlik v razumevanju pomena izobraževanja nadarjenih učencev in narodnega interesa, ki iz tega izhaja. Od opredelitve pojma nadarjenosti je odvisna nadaljnja metodologija prepoznavanja nadarjenih učencev v šoli ter strategija dela z njimi. To pa ni le spoštovanje pravic nadarjenih učencev do njim prilagojenega poučevanja in spodbujanja celostnega osebnostnega razvoja nadarjenih, temveč tudi za skrb, da nadarjeni sprejmejo odgovornost do lastnega učenja za osebno in hkrati širšo družbeno korist (Juriševič, 2012).

Razlog, da v strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti, je tudi v tem, da nadarjeni učenci niso homogena skupina, ampak se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih. Starejše definicije, ki pri nas niso v uporabi, nadarjenost zožujejo le na inteligenco, izpuščajo pa učence, ki dosegajo visoke rezultate na testih ustvarjalnosti. Ena od najpogosteje uporabljenih definicij na svetu je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih (1978), po njej pa se ravna tudi slovenski izobraževalni sistem s Konceptom odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) in Konceptom vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju (2007). »Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci ali mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju ...« (Koncept vzgojno-izobraževalnega ..., 2007: 2–3). Nadarjenost je lahko splošna, torej omogoča visoke rezultate na več področjih, ali specifična. Nadarjeni potrebujejo zraven običajnih učnih programov tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti za optimalni razvoj njihovih sposobnosti. Zaradi njihovih potreb nadarjene pri nas uvrščamo v skupino učencev in dijakov s posebnimi potrebami.³

3.1.2 Izvor nadarjenosti

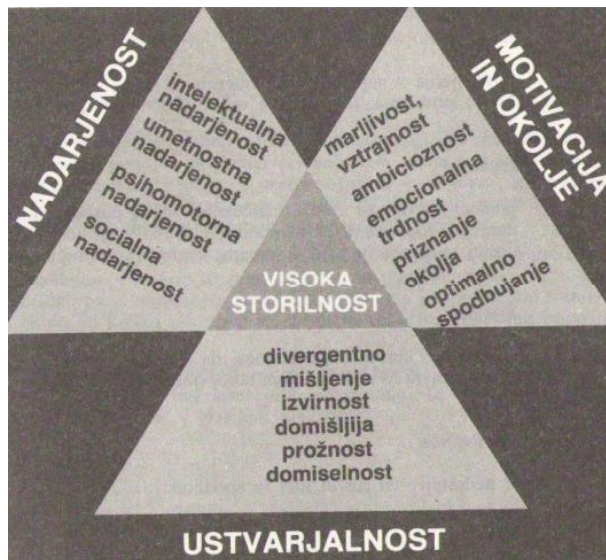
Potenciali nadarjenih imajo močno dedno osnovo, toda otrok za njihov razvoj potrebuje spodbudno okolje. Nadarjenost je deloma podedovana od staršev ali starih staršev, za njen razvoj pa so pomembni dejavniki še ustvarjalnost, motivacija in okolje. Za razvoj nadarjenosti je potreben nekdo, ki si nenehno prizadeva za otrokov razvoj in ga optimalno spodbuja. To so lahko starši, učitelji, vzgojitelji, vzorniki, prijatelji itd. (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

3.1.3 Renzullijeva razlaga nadarjenosti

Renzulli, profesor pedagogike in strokovnjak za vzgojo nadarjenih otrok, je oblikoval definicijo nadarjenosti, ki temelji na raziskavah o značilnostih nadarjenih. Definicija je vodilo pri postopku identifikacije nadarjenih, kaže pot k logičnim sledečim programskim ukrepom in spodbuja nadaljnje raziskave, ki bi preverile veljavnost definicije. Nadarjeni so po Renzulliju tisti učenci, ki imajo že razvite splošne in/ali specifične sposobnosti ali so jih sposobni razviti in jih uporabiti na vrednem področju človeške dejavnosti. Večina naših šol pri odkrivanju nadarjenih otrok uporablja v svetu priznano Renzullijevo opredelitev nadarjenosti (Oštir, 2012).

---

³ Koncept odkrivanja ..., 1999; Koncept vzgojno-izobraževalnega ..., 2007

Slika 2: Model sestavin razvoja talenta po Renzulliju. (Vir: Nagel, 1987)

Iz Slike 2 je razvidno, da bodo izjemni dosežki doseženi, ko se nadarjenosti, ki je dispozicija za te dosežke, pridružita še ustvarjalnost (kreativnost) in motivacija ter okolje (Nagel, 1987).

3.2 Nadarjeni učenci

3.2.1 Značilnosti nadarjenih učencev

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki se pri drugih učencih ne pojavljajo ali pa so pri nadarjenih izrazitejše, vendar nadarjeni kljub temu niso homogena skupina. Osebnostne lastnosti nadarjenih se nanašajo na različna področja, kot so miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko, socialno-čustveno področje itd. Tem bolj se te osebnostne lastnosti kažejo pri posamezniku, tem večja je verjetnost, da je le-ta nadarjen (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Ferbežer (2008a) pri nadarjenih otrocih izpostavlja njihova stališča in vrednosti, ki lahko izstopajo iz povprečja.

Osebnostne lastnosti nadarjenih otrok in mladostnikov so delno povezane tudi z družinskim okoljem in vzgojo, ki so je bili deležni, prav tako pa teh lastnosti ne moremo posploševati na vse nadarjene, saj so le-ti heterogena skupina. Osebnostne lastnosti posameznih nadarjenih vplivajo na njihovo moralno zrelost in presojanje, ki pa je odvisno tudi od stopnje socialnega razvoja in socialnih izkušenj (Oštir, 2012).

Miselno-spoznavno področje

V to področje lastnosti sodi razvito divergentno in logično mišljenje, pogosto presenečajo z nenavadno domišljijo in dobrim spominom, znajo pa tudi zelo natančno opazovati. Dobro je razvit tudi smisel za humor (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Nadarjeni učenci hitro uvidijo vzročno-posledične odnose, najdejo skupne značilnosti in razlike, hitro znajo ustvariti veljavne posplošite in spoznajo načela, na katerih temeljijo stvari. Zapletene stvari poskušajo razumeti tako, da jih razstavijo v pregledne enote. Njihovo mišljenje je kritično, neodvisno in vrednostno. Na lastno pobudo veliko berejo, pri tem pa izbirajo večinoma knjige za odrasle (Nagel, 1987).

Učno-storilnostno področje

Nadarjeni učenci so pogosto široko razgledani, imajo bogato besedišče in hitro berejo. Značilna je tudi visoka učna uspešnost ter motorična spretnost in vzdržljivost. Velikokrat so spretni tudi v eni od umetniških dejavnosti, npr. glasba, ples, risanje itd. (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Motivacija

Sem sodijo visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti ter »nenasitna« radovednost. Pri nadarjenih so opaženi raznoliki in močno izraženi interesi, vztrajnost pri reševanju nalog in velika storilnostna motivacija. V svojih dosežkih nadarjeni učenci zelo uživajo (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Nadarjeni čutijo potrebo po večjih možnostih samouresničevanja in izzivih, pri katerih bi lahko v celoti uresničili svoje razvojne potenciale (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

Odrasle nadarjeni učenci pogosto presenetijo z zgodnjim zanimanjem za »odrasle probleme«, kot so religija, politika, spolnost itd. Zmeraj težijo k popolnosti, radi delajo neodvisno in so zelo samokritični. Pri rutinskih nalogah in pomanjkanju izzivov se zlahka začnejo dolgočasiti (Nagel, 1987).

Socialno-čustveno področje

Za nadarjene učence je značilen nekonformizem, kar pogosto predstavlja težavo v delu z njimi. Pri njih zaznavamo neodvisnost, samostojnost in empatija. Dobro je razvit občutek za pravičnost in smisel za organizacijo. Nadarjeni imajo razvito tudi sposobnost vodenja in vpliva na druge (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Značilnost nadarjenih učencev je, da so pogosto individualisti, ne bojijo se biti drugačni in se ne podrejajo večinskimi stališčem. Mnenja avtoritet ne sprejemajo, ne da bi ga prej kritično preverili, prav tako pa so se pripravljene angažirati proti nečemu, kar predstavlja avtoriteto. Praviloma nadarjeni enako dobro shajajo z vrstniki in odraslimi, vendar si družbo vseeno raje poiščejo med enako sposobnimi (Nagel, 1987).

Ustvarjalnost

Nadarjene učence pogosto označujemo za zelo ustvarjalne, kar pomeni, da so sposobni povezovati ideje, informacije in stvari na izviren, domisel in nov način. Ti učenci niso zadovoljni z najbližjo rešitvijo problema, temveč iščejo rešitve v najrazličnejših smereh in po nenavadnih poteh. Oblikujejo nevsakdanje ideje, probleme pa obdelajo iz različnih zornih kotov (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

3.2.2 Problemi in težave nadarjenih učencev

Nadarjene učence lahko pestijo številne težave, ki predstavljajo veliko oviro v njihovem razvoju, v kolikor le-te niso pravočasno opažene oz. jim ne nudimo pomoči. Mnogi nadarjeni učenci, ki niso deležni ustrezne spodbude okolja, svojih potencialov ne morejo razviti, zato je primerno delo s temi učenci zelo pomembno. Nadarjeni so individualisti in imajo za svojo starost že močno izraženo osebnost, del katere pa je pogosto občutljivost ali druge podobne osebnostne lastnosti, zato so za okolje »težji« kot večina učencev. Zahtevnejši so v svojih željah, bolj vztrajni pri uveljavljanju svojih interesov, bolj nagnjeni k bojaznim v svojih fantazijah in ranljivejši z nezadovoljenimi potrebami (Oštir, 2012).

Nagel (1987) kot dva glavna razloga za težave učencev zaradi njihove nadarjenosti izpostavlja izolacijo in premajhne zahteve. Nadarjeni otroci zlahka postanejo posebneži, saj jih vrstniki, učitelji/profesorji, starši ali drugi označijo za preveč ambiciozne in pretirano marljive, zato se iz njih pogosto norčujejo in jih zbadajo. Intelekt je lahko vzrok za diskriminacijo in izolacijo nadarjenih učencev, posledica česar je lahko popolna odpoved storilnosti. Če vedoželjnost nadarjenih ostane dalj časa nezadovoljena, se pri njih začne kopičiti nezadovoljstvo in razočaranje, ki vodita v razvoj agresivnosti, apatičnosti ali drugih vedenjskih motenj (Nagel, 1987).

Problemi v odnosih z vrstniki se običajno pojavljajo, ker se od svojih vrstnikov precej razlikujejo na mnogo različnih načinov. Nadarjenih ostali vrstniki pogosto ne razumejo in jim zavidajo njihove odlične uspehe ter visoke sposobnosti, zato je za nadarjene značilno, da si izbirajo prijatelje podobne umske in razvojne starosti. Ko nadarjeni otroci spoznajo, da drugi otroci in odrasli sveta

ne doživljajo na enak način kot oni, se začnejo umikati v še globljo izolacijo. Lahko pa se zgodi tudi, da nadarjeni otroci spoznajo svojo intelektualno premoč in postanejo prekomerno kritični ali nepotrpežljivi do običajnih otrok (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

Prav tako lahko težavo predstavlja šolski sistem, ki je po svoji naravi standardna oblika izobraževanja. Da nadarjeni učenci ne bi bili izobčeni iz skupine vrstnikov, se prilagajajo močnim skupinskim normam in kriterijem v razredu. Takšno prilagajanje je lahko za nadarjene zelo nevarno, saj se lahko popolnoma prilagodijo povprečju (Oštir, 2012).

Pri nekaterih nadarjenih učencih je šolski uspeh nižji, kot je bilo pričakovano glede na rezultate testov dosežkov, testov inteligentnosti in prejšnjega učnega uspeha, za kar obstaja mnogo različnih vzrokov. Učno neuspešni nadarjeni učenci lahko imajo nizko samopodobo, torej negativno razmišljajo o sebi in svojih sposobnostih ali imajo druge precej dolgotrajne čustvene probleme, kot sta jeza in depresija. Ena najbolj splošnih ugotovitev o učno neuspešnih nadarjenih učencih je njihova tendenca k antisocialnim oblikam vedenja, hkrati pa so pogosto socialno nezreli. Eden od vzrokov je lahko strah pred neuspehom, ki ga pogosteje kot nadarjeni fantje oblikujejo nadarjena dekleta (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

3.3 Odkrivanje nadarjenih učencev

3.3.1 Proces odkrivanja nadarjenih učencev

Metodologija odkrivanja nadarjenosti v svetu ni enotna. V Sloveniji odkrivanje nadarjenih učencev poteka v osnovni šoli, kakor je opisano v Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) in v srednji šoli, kar določa Koncept vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju (2007). Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo, zato pri njem sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši in po potrebi še zunanji strokovnjaki (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Odkrivanje nadarjenosti poteka po stopnjah evidentiranja, identifikacije in pridobitve mnenja staršev. Glavni koordinatorski deli odkrivanja in kasneje dela z nadarjenimi učenci je običajno šolska svetovalna služba. Najprej šolska svetovalna služba skupaj z razredniki tretjih in sedmih razredov evidentira kandidate za uvrstitev v kategorijo nadarjenih učencev na podlagi šestih kriterijev. Ti kriteriji so odlični učni uspeh, izjemni dosežki, mnenja učiteljev, dosežki na tekmovanjih, hobiji in mnenja šolske svetovalne službe. Nato poteka identifikacija nadarjenih na osnovi omenjenih kriterijev s tremi merskimi sredstvi. Mednje sodijo ocenjevalna lestvica učiteljev celotnega razrednega učiteljskega zbora, psihološki test – Torranceov test ustvarjalnosti in psihološki test – Ravenove progresivne matrice. Ocenjevalna lestvica učiteljev zajema splošno intelektualno, učno, ustvarjalno, voditeljsko, umetniško in psihomotorično področje. (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

Za nadarjene so identificirani tisti učenci, ki so dosegli nadpovprečen rezultat vsaj na enem od testov sposobnosti in ustvarjalnosti. Nadpovprečen rezultat je IQ enak ali večji od 120 na testu inteligence, rezultat med 10 % najboljših evidentiranih učencev na testu ustvarjalnosti in gornjih 10 % na nekem področju na ocenjevalni lestvici za učitelje. (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Zadnja stopnja odkrivanja nadarjenih je seznanitev in mnenje staršev, ko svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanja starše s spoznanjem njihovega otroka za nadarjenega in pridobi njihovo mnenje o otroku (Koncept odkrivanja ..., 1999).

Odkrivanje nadarjenih dijakov pri nas poteka na tri načine. Dijak lahko prostovoljno predloži dokumentacijo, da ji bil za nadarjenega spoznan že v OŠ ali v drugi srednji šoli ali da je bil že potrjen kot Zoisov štipendist. Če dijak še ni bil označen za nadarjenega, ga lahko evidentira vsak strokovni delavec šole ali se evidentira dijak sam, nato poteka še postopek identifikacije, ki je podoben kot v OŠ. Tretji način odkrivanja nadarjenosti poteka na osnovi dokumenta o dosežku dijaka na državnem ali mednarodnem nivoju. Pri vseh načinih se postopek odkrivanja zaključi s seznanitvijo in

pridobitvijo mnenja staršev ter morebitno vlogo za pridobitev individualiziranega programa vzgojno-izobraževalnega dela (Koncept vzgojno-izobraževalnega ..., 2007).

Delež odkritih nadarjenih učencev v generaciji je odvisen od koncepta opredeljevanja in odkrivanja nadarjenosti, in sicer v povezavi s še nekaterimi drugimi dejavniki. Za države članice EU je značilno od 3 do 10 % odkritih nadarjenih v šolski populaciji, v Sloveniji pa je bilo za nadarjene odkritih kar 25,3 % učencev 9. razreda (šolsko leto 2009/2010). V vseh srednješolskih programih skupaj je v Sloveniji za nadarjene identificiranih 23 % dijakov, v programih splošne in umetniške gimnazije povprečno 47,8 % dijakov, na nekaterih gimnazijah pa se delež dvigne celo na 65 % do 70 % vseh dijakov (na Prvi gimnaziji Maribor od leta 2010 naprej) (Domiter Protner, 2015).

3.3.2 Problemi pri odkrivanju nadarjenih učencev

Pri procesu odkrivanja nadarjenih učencev v slovenskih šolah se srečujemo z raznovrstnimi problemi in ovirami. Področje usposobljenosti učiteljev in mentorjev, ki delajo z nadarjenimi, je kljub kvalitetni izvedbi seminarjev še vedno na stopnji nudenja informiranosti učiteljev, kar pa je premalo. Problem je tudi motiviranost in občutljivost učiteljev tako za odkrivanje nadarjenosti kot prilagajanje vzgojno-izobraževalnega dela. Glede na to, da je v osnovni šoli za nadarjene prepoznana v povprečju četrtnina učencev in v gimnazijah skoraj polovico dijakov, je učitelje težko primerno usposobiti, še težje pa od njih pričakovati, da bo kontinuirano in kvalitetno spremljal nadarjene. To pogosto presega zmožnosti še tako usposobljenih, kreativnih in nadarjenih učiteljev. Visok delež nadarjenih v naših šolah odpira tudi vprašanje o ustreznosti uporabljene definicije pri odkrivanju in celotnega slovenskega koncepta (Domiter Protner, 2015).

Odkrivanje nadarjenih učencev ovirajo značilnosti, ki jih pogosto najdemo pri učno neuspešnih nadarjenih učencih. Te značilnosti so (Koncept odkrivanja ..., 1999):

- nezainteresiranost za šolo in udeležbo v šolskih dogajanjih,
- strah pred spraševanjem,
- nizka samopodoba, pomanjkanje samozaupanja,
- nesposobnost tvornega delovanja pri skupinskem delu,
- učenca ni možno motivirati z običajnimi spodbudami (dobrimi ocenami, nagrajevanjem pridnosti, navdušenjem učitelja ipd.),
- slaba pozornost,
- hiperaktivnost,
- čustvena in socialna nezrelost.

Zraven učno neuspešnih nadarjenih učencev ostanejo pri odkrivanju nadarjenosti pogosto spregledani povzročevalci težav (razgrajachi, nemirneži ipd.), kulturno drugačni in prizadeti/prikrajšani učenci ter mejni primeri. Pri odkrivanju utegnejo izpustiti tudi nekatera nadarjena dekleta, ki svojo nadarjenost prikrivajo, da bi bila bolj priljubljena ali »normalna« (Galbraith, 1992).

3.4 Delo z nadarjenimi učenci

3.4.1 Starši in družina

Nadarjen učenec za svoj razvoj in popolno uresničitev potencialnih sposobnosti potrebuje družino, v kateri ima ugodno čustveno podporo staršev, ki otroku nudijo varnost brez bojzani, skrbi in konfliktov. Nadarjen učenec mora čutiti, da se lahko na svojo družino zanese ne glede na uspeh ali neuspeh, hkrati pa se mora počutiti svobodnega in dejavnega. Nadarjeni dobijo veselje do odkrivanja neznanega le, če vedo, da se ne bodo blamirali in da ne bodo želi posmeha. Starši naj bi svojega otroka vodili skozi proces samovrednotenja in samousmerjanja ter otroka na različne načine spodbujali k napredku na podlagi otrokovih interesov in ambicij. Poskrbeti morajo za intelektualno izkoriščenost svojega otroka, na primer z organizacijo dejavnosti izven šole, s katerimi

lahko nadarjen učenec zadovolji svoje duhovne interese in se izkaže. Nadarjeni potrebujejo pritrjevanje in priznanje, zato je pohvala staršev zelo dobrodošla, vendar le takrat, ko si jo otrok zares zasluži (Nagel, 1987).

Pomembno je, da starši do svojih otrok nimajo previsokih in nerealnih pričakovanj, saj se tako pri nadarjenih oblikuje izrazit strah pred neuspehom, ki jih ovira pri razvoju. Če starši prepoznajo značilnosti nadarjenih otrok, lahko z opazovanjem identificirajo nadarjenega otroka že v zgodnjem otroštvu in mu posledično nudijo podporo na otrokovem močnem področju, kar je za njegov razvoj izrednega pomena (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

3.4.2 Šola in učitelji

Koordinator dela z nadarjenimi učenci v šoli je običajno šolski svetovalec, ki sodeluje še s svetovalno službo, ravnateljem, učitelji, starši in nadarjenimi učenci. Za prilagajanje vzgojno-izobraževalnega dela nadarjenim učencem sta mogoča dva temeljna pristopa. Prvi je akademski ali učni pristop, za katerega je značilno poglobljanje in pospeševanje učenja v okviru obveznega kurikulumnega programa, predmeta ali področja. Za drugi, obogatitveni pristop je značilno razširjanje in obogatitev kurikulumnega programa. Skrb za nadarjene učence je del programa dela šole.⁴

Glavna naloga učiteljev je, da nadarjenost razumejo kot posebno nalogo in nadarjenim učencem zastavljajo izzive, s katerimi jih spodbujajo pri razvoju, saj se nadarjeni učenci v šoli zaradi prelahke snovi dolgočasijo. Nadarjeni učenci potrebujejo manj nadzora pri učenju, vendar vseeno potrebujejo učiteljevo dejavno podporo (Nagel, 1987).

Učitelj lahko z vzpostavljanjem ugodne pedagoške klime v razredu gradi pogoje za oblikovanje pozitivne samopodobe in povišanje motivacije pri nadarjenih učencih. Učitelj mora biti zmožen uvideti interese, sposobnosti in težnje nadarjenih učencev (Ferbežer, Korez, Težak, 2008a).

Priporočljive didaktične strategije dela z nadarjenimi učenci (Koncept vzgojno-izobraževalnega ..., 2007):

- projektno delo,
- raziskovalno učenje,
- raziskovalno delo,
- problemski pouk,
- sodelovalno učenje,
- inštruiranje,
- samostojno učenje,
- ekskurzije,
- terensko delo in
- druge oblike dela.

3.5 Samopodoba nadarjenih učencev

3.5.1 Samopodoba

Samopodoba je celota predstav, stališč in sodb o samem sebi oz. posameznikovo doživljanje samega sebe. Je sklop zaznav, predstav in misli o sebi, o tem kdo in kaj smo. Vključuje mnenje o sebi, svojih sposobnostih, lastnostih, telesu, možnostih v življenju, uspehih in neuspehih itd.⁵

Notranja slika ali samopodoba posameznika je sestavljena iz petih delov: varnost, individualnost, prilagajanje, poslanstvo in sposobnost. Pri otroku se razvoj lastnega vrednotenja začne, šele ko otrok izkusi vse sestavne dele samopodobe in z leti postaja obsežnejša ter popolnejša, saj prejema

---

⁴ Koncept odkrivanja ..., 1999; Koncept vzgojno-izobraževalnega ..., 2007

⁵ <http://www.psihoterapija-ordinacija.si/sl/osebnost-in-odnosi/225-samopodoba-in-samovrednotenje.html>

vse več informacij o sebi. Varnost, ki je temelj, na katerem se gradijo drugi deli samopodobe, je občutek poznavanja in obvladanja mej, pričakovanj, zaupanje v posameznika in različne situacije. Občutek individualnosti vključuje pridobivanje znanja o samem sebi, vsebuje resničen osebni opis glede na funkcijo, lastnosti in psihične značilnosti. Občutek sorodnosti in pomembnosti v skupini je prilagajanje, ki pomeni tudi občutek potrditve in spoštovanja drugih ljudi. Poslanstvo je občutek cilja in motivacije za življenje. Občutek uspeha in nadarjenosti v stvareh, ki se tretirajo kot pomembne in koristne je občutek sposobnosti (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Čeprav je samopodoba precej nezavedna, ima vseeno močno motivacijsko vlogo. Na podlagi samopodobe posameznik uravnava in usmerja svoje ravnanje, zato je pomembno, da je njegova samopodoba ustrezna oz. zdrava. Oseba z ustrezno (zdravo) samopodobo realno zaznava svojo osebnost, sposobnosti in potrebe. Ta oseba skrbi zase, se spoštuje in ne dovoli, da bi jo drugi razvrednotili ali kratili zadovoljevanje njenih potreb ter ne zanemarja svojih sposobnosti (Curk idr., 2006).

Splošna samopodoba obsega različna področja (Curk idr., 2006):

Šolska (akademska) samopodoba

Gre za zaznavo lastnih spretnosti in sposobnosti za učenje ter zanimanje za šolske predmete. Je prepričanje o zmogljivostih posameznika za uspeh in zaznavanje le-tega. Šolska samopodoba se deli še na samopodobo pri jezikih, naravoslovju, tehniki, zgodovini itd. (Curk idr., 2006).

Telesna samopodoba

So sodbe in prepričanja o svoji telesni kondiciji, privlačnosti in slogu oblačenja ter primerjave lastnega videza z drugimi in prepričanja o tem, kako osebo vidijo drugi. Mladostniki se zelo veliko ukvarjajo s telesno samopodobo, saj se zelo hitro spreminja in so telesne značilnosti v središču lastnega in medsebojnega vrednotenja. Pri fantih so izpostavljene sposobnosti, moč in spretnost, pri dekletih pa predvsem videz (Curk idr., 2006).

Medosebna ali socialna samopodoba

Vključuje prepričanja, zaznave in presoje o odnosih z vrstniki in drugimi pomembnimi bližnjimi osebami: starši, sorojenci, partnerjem, sodelavci itn. Medosebna samopodoba predstavlja zaznave o lastnih sposobnostih sklepanja prijateljstev, o lastni priljubljenosti in o kakovosti odnosov z bližnjimi (Curk idr., 2006).

Čustvena samopodoba

Pričakovanja in zaznave o izražanju in obvladovanju čustev, npr. o samem sebi kot ne/mirnem, ne/sproščenem in čustveno ne/uravnovešenem, o tem, ali sem pretežno dobro ali slabo razpoložen, ali se močno vznemirim ali pa dobro obvladujem svoja čustva itn. (Curk idr., 2006).

Religiozna samopodoba

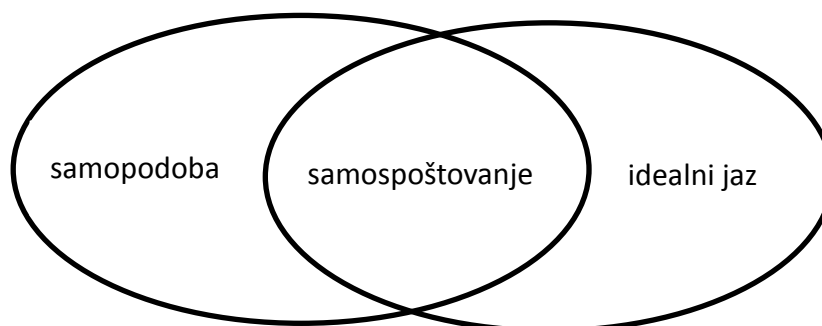
Je ocena in doživljanje lastne ne/vernosti, duhovnosti in pobožnosti (Curk idr., 2006).

3.5.2 Oblikovanje samopodobe

Na oblikovanje pozitivne ali negativne samopodobe vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje. Ljudje nam pogosto besedno ali nebesedno sporočajo svoje mnenje o nas, najbolj pa na našo samopodobo vplivajo mnenja tistih, ki nam v življenju veliko pomenijo (npr. vrstniki, družinski člani, sodelavci ...) (Curk idr., 2006).

Na oblikovanje samopodobe vplivajo tudi različni dosežki posameznika, ki se sicer po moči vpliva razlikujejo. Vpliv je odvisen od pričakovanj v primerjavi s kompetencami in z dosežki. Na primer, če doživimo neuspeh na področju, ki nam veliko pomeni in smo imeli visoka pričakovanja, bo ta neuspeh na našo samopodobo vplival bolj negativno kot neuspeh, ki smo ga pričakovali (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Z oblikovanjem zdrave samopodobe je povezano tudi oblikovanje zdravega samospoštovanja, ki prispeva k drugim pozitivnim rezultatom, npr. k izboljšanju učnega uspeha. Samospoštovanje odraža stanje o tem, kako posameznik vrednoti svoje karakteristike. To so sodbe o tem, ali otrokove sposobnosti oz. kvalitete zadovoljujejo standarde, ki jih dojemajo za svoje ideale, ali ne. Samospoštovanje je multidimenzionalno ali večobsežno. Samopodoba je zbir mnogih opisov samega sebe, medtem ko »idealni jaz« razvršča te opise v skladu s tem, kako visoko vrednotijo vsakega izmed njih (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Slika 3: Samospoštovanje kot ujemanje med samopodobo in idealnim jazom. (Vir: Klinc, 2016)

Samospoštovanje je tisto merilo obsega, do katerega so otrokova samopodoba in idealni jaz prekrivata, kot prikazuje Slika 3 (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

3.5.3 Oblikovanje in značilnosti samopodobe pri nadarjenih učencih

Pri mlajših nadarjenih otrocih je zaradi zgodnejše samozavesti pričakovati, da se bo tudi proces oblikovanja samopodobe začel dosti bolj zgodaj kot pri ostalih otrocih. Za oblikovanje pravilne slike o sebi nadarjeni otroci potrebujejo pomoč svojih staršev in učiteljev. Nadarjeni učenci z nizko samopodobo nosijo v sebi napačno sliko o sebi, zato jim morajo starši in učitelji omogočiti pogoje za razvoj realne samopodobe. S tem se bo učencu povečala samozavest in imel bo občutek notranje kontrole ter sposobnost zavedanja o uspehu. Nadarjeni učenci z visoko samopodobo izkoristijo svoje potenciale do konca, ker se neprestano potrjujejo in prepoznajo, da imajo odgovornost in kontrolo nad svojimi dejanji. Prepoznajo lastne zmogljivosti, kar jim omogoča lažje premagovanje ovir, na katere naletijo pri svojem udejstvovanju (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Pri večini nadarjenih učencev je njihova visoka učna samopodoba nadomestilo za nižje mnenje o svojih drugih sposobnostih, kot so telesne spretnosti in socialni odnosi, čeprav približno 20 odstotkov nadarjenih učencev podcenjuje svoje sposobnosti. Mlajši nadarjeni učenci so manj podvrženi pritiskom vrstnikov kot starejši nadarjeni učenci in tako izkusijo višje socialno samospoštovanje. Nadarjeni fantje imajo nekoliko višjo telesno samopodobo, medtem ko imajo lahko nadarjena dekleta višjo učno samopodobo (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Nobena od osemnajstih študij, ki so ocenjevale splošno samospoštovanje, ne kaže signifikantno nižje splošne samopodobe pri nadarjenih učencih v primerjavi z nenadarjenimi. Devet od teh osemnajstih študij je pokazalo celo signifikantno višjo samopodobo pri nadarjenih učencih, ostale pa niso zabeležile razlik ali pa so pokazale mešane rezultate (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Za okolje, v katerem lahko nadarjeni učenci oblikujejo zdravo samopodobo, je značilno (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b):

- prejemanje občutka topline in ljubezni,
- varnost, ki ponuja učencem napredovanje in nove izkušnje brez pretirane skrbi za poraz,
- spoštovanje posameznika,
- vzpodbujanje k predlaganju novih idej in izpostavljanji lastnega mnenja,
- prepoznavanje mej, do katerih lahko učenci gredo,
- pravila igre in sprejemljivi standardi so jasno postavljeni,
- možnost napredka,
- sprejemanje učencev brez zadržkov.

Starši imajo močan vpliv na samopodobo nadarjenega otroka, najbolj pomembni pa so v zgodnjem procesu oblikovanja samopodobe. Odnos staršev do svojega otroka mora obsegati pet vrst naklonjenosti: sprejemanje, pozornost, spoštovanje, potrjevanje in ljubezen. Otroku morajo dati vedeti, da ga sprejemajo, saj se bo otrok tako naučil sprejemati samega sebe s svojimi uspehi in neuspehi vred. Pomembno je tudi, da starši sprejemajo čustva svojega otroka, čeprav so drugačna od pričakovanih ali čustvenega življenja staršev. Da bi nadarjeni spoznali, da jih okolica sprejema in ceni, je potrebno z njim spoštljivo – besedno ali nebesedno – komunicirati ne glede na starost in sposobnosti. Običajno nadarjeni učenci z visoko samopodobo prihajajo iz okolja, v katerem izkusijo visoko mero ljubezni, spoštovanja, zaskrbljenosti in sprejemljivosti. Njihovi starši so manj permissivni od staršev nadarjenih s slabšo samopodobo, hkrati pa je v teh družinah razvita visoka raven demokracije (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Najpogostejši motiv nagrajevanja in pohvale je »manipulacija« z otrokom, razen če ne bo nadarjen otrok zavestno izbral zelenega vedenja. V neustreznih okoliščinah je mogoče, da otrok dojema pohvalo z zamero ali pa postane preveč tekmovalen in želi več pohvale kot drugi otroci. Pomembno je izbrati pravo količino pohvale, saj se nadarjeni ne bodo počutili psihološko sprejete, če vedo, da so venomer ocenjevani. Pohvala lahko tudi znižuje otrokovo samozaupanje, saj ga uči, da je mnenje drugih bolj pomembno kot njegovo lastno. Prav tako lahko pohvala negativno vpliva na samopodobo nadarjenih učencev, saj nagrajen učenec vedno pričakuje uspeh in se njegova samopodoba zniža, ko je neuspešen in ostane brez pohvale (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

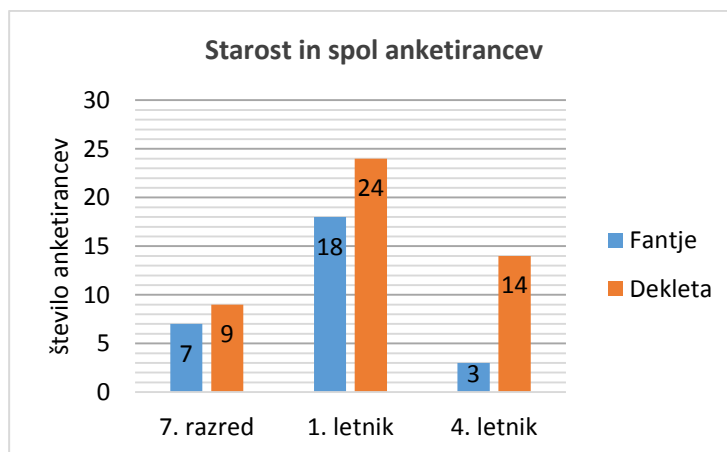
Sklepanje prijateljstev pri nadarjenih učencih ne zadovoljuje le njihovih socialnih potreb, temveč tudi krepi njihovo samospoštovanje in jih varuje pred stresom, zato je pomembno, da imajo nadarjeni vsaj enega pravega prijatelja, s katerim so povezani. Erikson (1963) v osebni teoriji poudarja pomen sprejetosti in potrditve s strani vrstnikov v otroški in adolescentni dobi (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

Dosedanje raziskave o vplivu označitve učenca za nadarjenega na samopodobo so pokazale nedvomen vpliv na pričakovanja in naravnost njihovih staršev in učiteljev, zato bi podoben učinek pričakovali tudi na samospoštovanje. Prav tako pa nekateri učenci svoji nadarjenosti nasprotujejo, saj bi naj le-ta negativno vplivala na njihove socialne odnose. Kljub velikemu številu raziskav o vplivu šolskih programov na samopodobo učencev še vedno ni jasnih odgovorov o vplivu na splošno in učno samopodobo nadarjenih učencev. (Ferbežer, Korez, Težak, 2008b).

4 REZULTATI

4.1 Rezultati ankete za nadarjene učence in dijake

Analizirala bom odgovore na vprašanja v anketnem vprašalniku za nadarjene učence in dijake, ki je priložen v PRILOGI A.

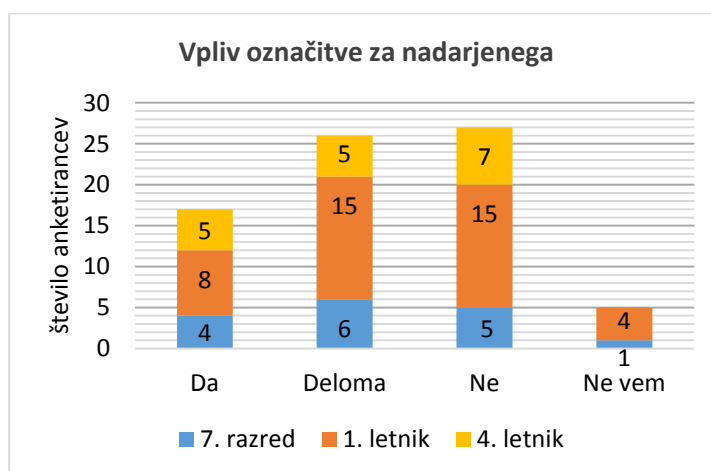

Slika 4: Starost in spol anketirancev.

Anketo je skupaj izpolnilo 75 anketirancev ($N = 75$), od tega 16 učencev 7. razreda (21 %), 42 dijakov 1. letnika (56 %) in 17 dijakov 4. letnika (23 %), kar lahko razberemo iz Slike 4. Med anketiranimi nadarjenimi je bilo 28 (37 %) fantov in 47 (63 %) deklet.

Zaradi obširnosti anketnega vprašalnika bom analizirala le vprašanja, ki so vezana izključno na raziskovalna vprašanja in hipoteze ter vprašanja, na katera sem dobila zanimive odgovore. Vrstni red vprašanj je glede na vrstni red v anketi, zaradi večje povezave med vprašanji nekoliko spremenjen.

PRVO VPRAŠANJE: Ali je označitev za nadarjenega vplivala na tvojo samopodobo?

Slika 5: Vpliv označitve za nadarjenega.

Analize prvega vprašanja so pokazale, da na samopodobo tretjine anketirancev (36 %) označitev za nadarjenega ni imela vpliva, kar nam prikazuje Slika 5. Prav tako je skoraj enako število anketirancev (35 %) odgovorilo, da je označitev deloma vplivala na njihovo samopodobo. Skoraj

četrtnina anketirancev (23 %) meni, da je označitev vplivala na njihovo samopodobo in 7 % ne ve, ali je imela označitev kakšen vpliv. Večina nadarjenih deklet (36 %) je zaznala delni vpliv, večina nadarjenih fantov (43 %) pa ni zaznala nobenega vpliva. Največ učencev 7. razreda (38 %) je zaznalo delni vpliv, največ dijakov 1. letnika (36 %) prav tako delni vpliv, enak delež vprašanih (36 %) pa vpliva na samopodobo ni zaznalo in prav tako ni vpliva na samopodobo zaznalo 41 % dijakov 4. letnika.

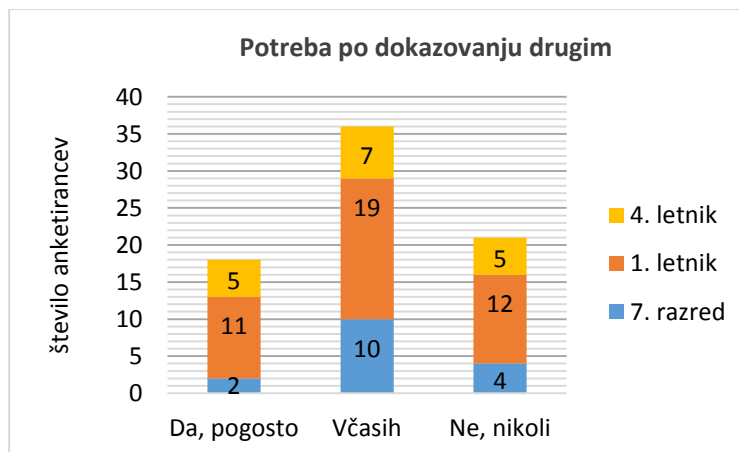
DRUGO VPRAŠANJE: Kako je označitev za nadarjenega vplivala na tvojo samopodobo?

Slika 6: Oblika vpliva označitve na samopodobo.

Na drugo vprašanje so odgovarjali le anketiranci, ki so na prvo vprašanje odgovorili z da ali deloma. Iz Slike 6 je razvidno, da skoraj vsi nadarjeni (98 %), ki so zaznali vpliv označitve za nadarjenega na svojo samopodobo, meni, da je bil ta vpliv pozitiven. Le en anketiranec (2 %) je odgovoril z drugo, in sicer, da je bil vpliv nekje vmes med pozitivnim in negativnim.

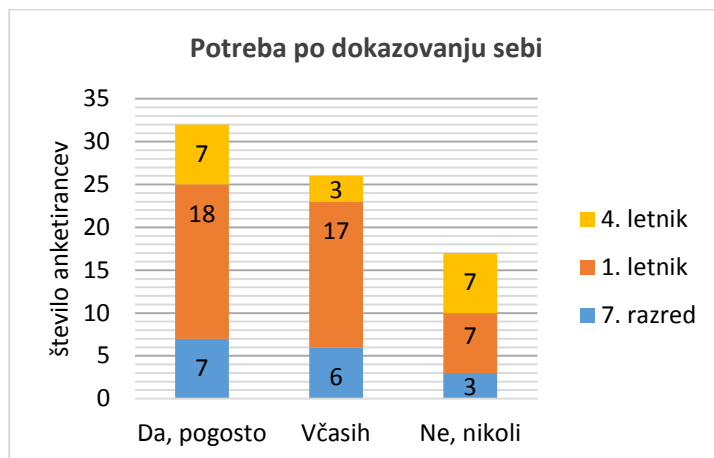
TRETJE VPRAŠANJE: Ali čutiš potrebo, da se drugim neprestano dokazuješ?

Slika 7: Potreba po dokazovanju drugim.

Največ anketirancev (48 %) včasih čuti potrebo po neprestanem dokazovanju drugim, kar prikazuje Slika 7. Prav tako skoraj dve tretjini učencev 7. razreda (63 %), največ dijakov 1. letnika (45 %) in največ dijakov 4. letnika (41 %) včasih čuti potrebo po dokazovanju drugim. 28 % anketirancev nikoli ne čuti te potrebe, pogosto pa jo čuti četrtnina vprašanih (24 %). Fantje pogosteje čutijo potrebo po dokazovanju drugim kot dekleta, saj jo pogosto čuti 32 % vseh fantov in le 12 % vseh deklet.

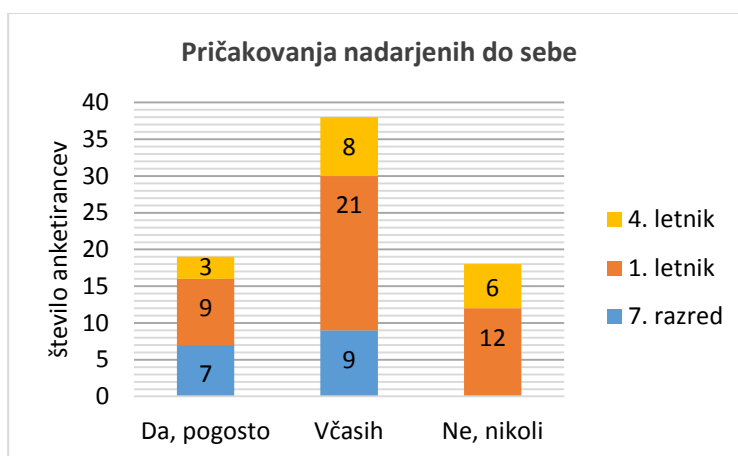
ČETRTO VPRAŠANJE: Ali čutiš potrebo, da se neprestano dokazuješ sebi?

Slika 8: Potreba po dokazovanju sebi.

Iz Slike 8 lahko razberemo, da največ anketirancev (43 %) pogosto čuti potrebo po neprestanem dokazovanju samemu sebi, 35 % to potrebo čuti včasih in skoraj četrtnina (23 %) je ne čuti nikoli. Prav tako potrebo po dokazovanju samemu sebi zazna največ učencev 7. razreda (44 %), največ dijakov 1. letnika (43 %) in največ dijakov 4. letnika (41 %), pri katerih tudi enak delež (41 %) nikoli ne čuti te potrebe. Dekleta nekoliko pogosteje zaznajo to potrebo, saj jo pogosto zazna 45 % deklet in 36 % fantov.

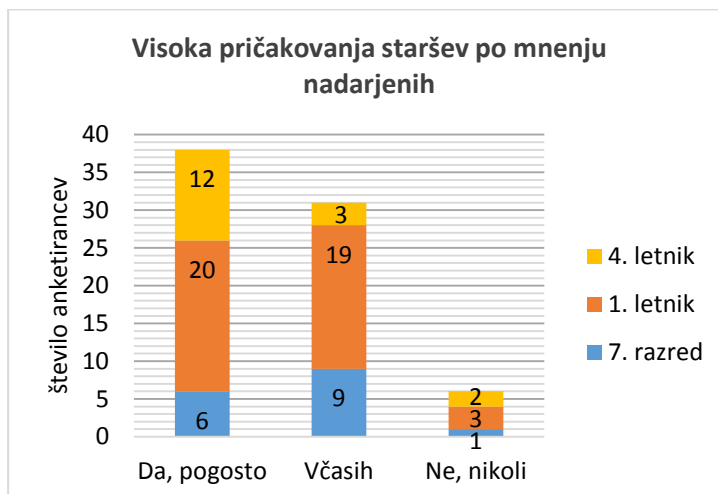
PETO VPRAŠANJE: Meniš, da sam od sebe pričakuješ veliko ali celo preveč?

Slika 9: Pričakovanja nadarjenih od sebe.

Slika 9 prikazuje, da dobra polovica anketirancev (51 %) do samega sebe včasih pričakuje veliko ali celo preveč, četrtnina (25 %) ima pogosto visoka pričakovanja in 24 % vprašanih nima nikoli visokih pričakovanj. S starostjo pričakovanja nadarjenih do samega sebe padajo, saj noben učenec 7. razreda (0 %) ni odgovoril z ne, nikoli, v 1. letniku 29 % dijakov nima visokih pričakovanj do samega sebe in v 4. letniku kar 35 % dijakov. Po spolu ni bistvenih razlik v pričakovanju do samega sebe.

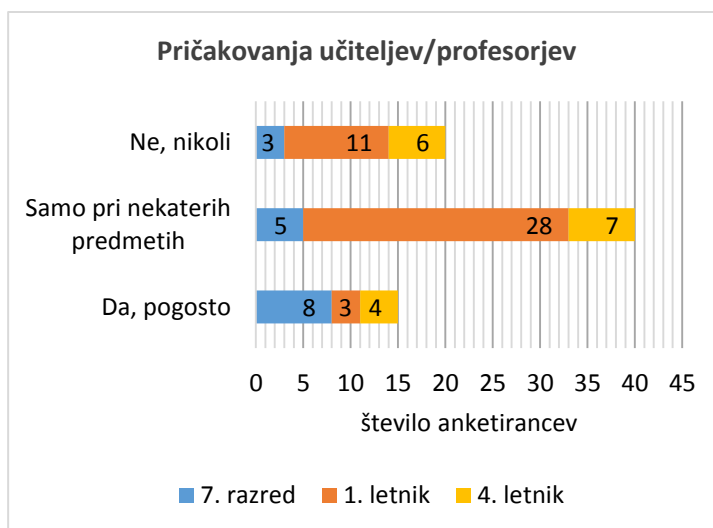
ŠESTO VPRAŠANJE: Meniš, da imajo starši do tebe visoka pričakovanja?

Slika 10: Visoka pričakovanja staršev po mnenju nadarjenih.

Večina (51 %) anketirancev meni, da imajo starši do njih pogosto visoka pričakovanja, 41 % včasih opazi visoka pričakovanja staršev in 7 % meni, da njihovi starši do njih nimajo nikoli visokih pričakovanj. S starostjo zaznavanje visokih pričakovanj pada, saj visoka pričakovanja staršev pogosto zaznava 38 % učencev 7. razreda, 48 % dijakov 1. letnika in 71 % dijakov 4. letnika, po spolu pa ni bistvenih razlik (Slika 10).

SEDMO VPRAŠANJE: Meniš, da učitelji oz. profesorji pričakujejo od tebe višje ocene ali boljše dosežke kot od tvojih vrstnikov?

Slika 11: Pričakovanja učiteljev/profesorjev.

Slika 11 prikazuje, da večina anketirancev (53 %) meni, da imajo učitelji/profesorji do njih višja pričakovanja kot od vrstnikov samo pri nekaterih predmetih, kar 27 % nikoli ne zazna višjih pričakovanj, le 20 % pa visoka pričakovanja učiteljev/profesorjev zazna pogosto. Polovica učencev 7. razreda (50 %) meni, da imajo učitelji do njih pogosto višja pričakovanja, kasneje to meni le 7 % dijakov 1. letnika in 24 % dijakov 4. letnika. Odgovori se po spolu anketirancev ne razlikujejo pomembno.

OSMO VPRAŠANJE: S številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ) oceni , koliko ti pomeni mnenje staršev o tebi in tvojih dosežkih (pozitivnih ali negativnih).

Tabela 1: Pomen mnenja staršev s številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ).

Ocena	1	2	3	4	5	Povprečje
7. razred	0	0	3	6	7	4,25
1. letnik	1	1	11	22	7	3,79
4. letnik	1	0	2	5	9	4,24
Skupaj	2	1	16	33	23	3,99

Povprečna ocena, s katero so anketiranci ocenili pomen mnenja staršev, je 3,99, kar je razvidno iz Tabele 1. Povprečje pri učencih 7. razreda je 4,25 in skoraj enako kot pri dijakih 4. letnika, kjer je povprečje 4,24. Ta ocena je nekoliko nižja pri dijakih 1. letnika, in sicer 3,79. Mnenje staršev veliko več pomeni nadarjenim dekletom, ker je pri dekletih povprečje kar 4,13, pri fantih pa 3,75.

DEVETO VPRAŠANJE: S številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ) oceni, koliko ti pomeni mnenje vrstnikov o tebi.

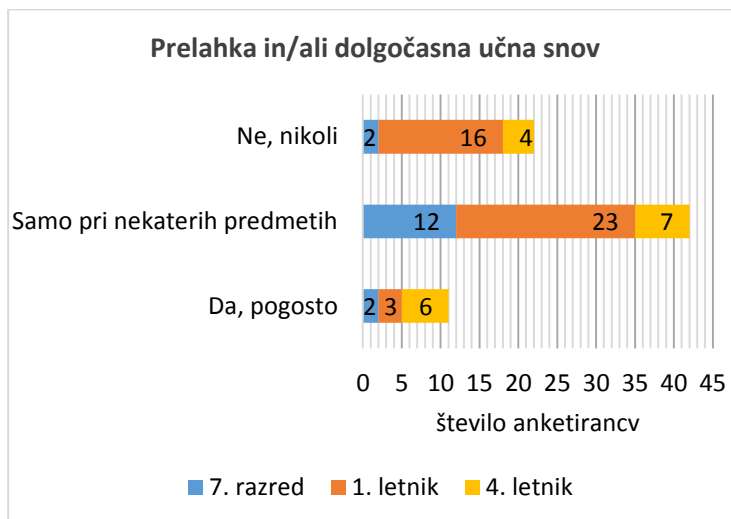
Tabela 2: Pomen mnenja vrstnikov s številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ).

Ocena	1	2	3	4	5	Povprečje
7. razred	0	1	6	4	5	3,81
1. letnik	7	4	10	17	4	3,17
4. letnik	2	5	6	1	3	2,88
Skupaj	9	10	22	22	12	3,24

Tabela 2 prikazuje, da so anketiranci pomen mnenja vrstnikov ocenili s povprečno oceno 3,24. S starostjo povprečna ocena pada, saj je le-ta v 7. razredu 3,81, v 1. letniku 3,17 in v 4. letniku 2,88. Nadarjenim dekletom mnenje vrstnikov veliko več pomeni kot nadarjenim fantom, saj so dekleta pomen mnenja vrstnikov ocenila s povprečno oceno 3,38, fantje pa z 2,96.

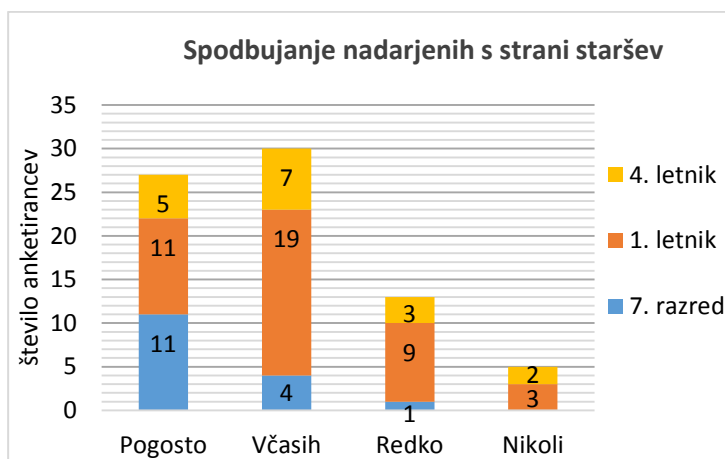
DESETO VPRAŠANJE: Se ti zdi snov, ki jo obravnavate v šoli, prelahka in/ali dolgočasna?

Slika 12: Prelahka in/ali dolgočasna učna snov.

Večini anketirancev (56 %) se zdi obravnavana učna snov prelahka in/ali dolgočasna samo pri nekaterih predmetih, kar je razvidno iz Slike 12. 29 % anketirancev se učna snov nikoli ne zdi prelahka in/ali dolgočasna, 15 % pa pogosto. Večina učencev 7. razreda (75 %), večina dijakov 1. letnika (55 %) in 41 % dijakov 4. letnika meni, da je snov prelahka in/ali dolgočasna. Dekletom se zdi snov pogosteje prelahka in/ali dolgočasna kot fantom, saj je pritrnilno odgovorilo 40 % deklet in le 14 % fantov.

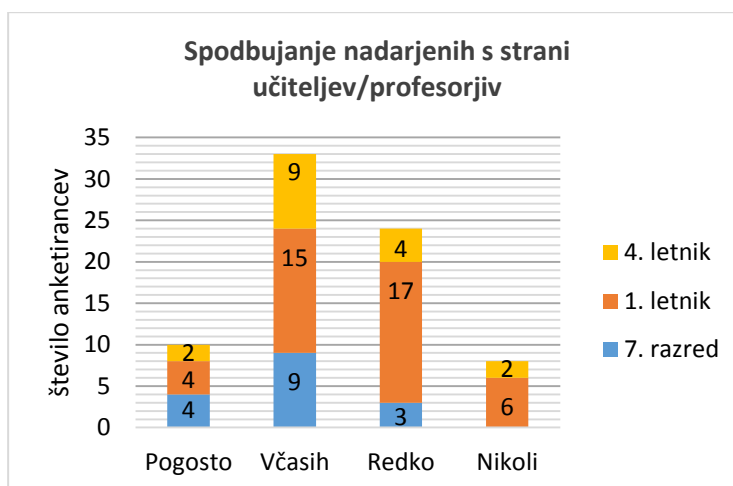
ENAJSTO VPRAŠANJE: Kako pogosto ti starši zastavljajo nove izzive in te spodbujajo na tvojih močnih področjih?

Slika 13: Spodbujanje nadarjenih s strani staršev po mnenju nadarjenih.

Največ anketirancev (40 %) meni, da jih starši včasih spodbujajo in jim zastavljajo izzive, 36 % jih meni, da jih starši pogosto spodbujajo, 17 % jih meni, da jih redko spodbujajo in 7 % misli, da jih starši nikoli ne spodbujajo na njihovih močnih področjih (Slika 13). Prav tako 45 % dijakov 1. letnika in 41 % dijakov 4. letnika meni, da jih starši včasih spodbujajo, 69 % učencev 7. razreda pa meni, da jih starši spodbujajo pogosto. Po spolu ni bistvenih razlik.

DVANAJSTO VPRAŠANJE: Kako pogosto ti učitelji oz. profesorji zastavljajo nove izzive in te spodbujajo na tvojih močnih področjih?

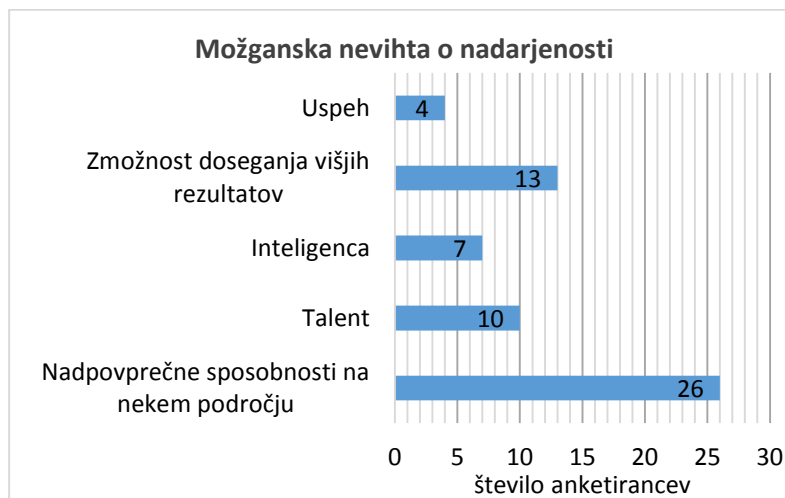
Slika 14: Spodbujanje nadarjenih s strani učiteljev/profesorjev po mnenju nadarjenih.

Iz Slike 14 lahko razberemo, da največ anketirancev (44 %) meni, da jim učitelji/profesorji včasih zastavljajo nove izzive in jih spodbujajo na močnih področjih. Tretjina anketirancev (32 %) ocenjuje, da jih učitelji/profesorji redko spodbujajo, 13 %, da so spodbude učiteljev/profesorjev pogoste in 11 % anketirancev pa meni, da ni nikoli spodbujana s strani učiteljev/profesorjev. Večina učencev 7. razreda (56 %) in večina dijakov 4. letnika (53 %) meni, da jih učitelji/profesorji včasih spodbujajo, največ dijakov 1. letnika (40 %) pa meni, da jih profesorji redko spodbujajo na njihovih močnih področjih. Opaznih razlik po spolu ni.

4.1.1 Rezultati metode možganske nevihte

Prvi dve vprašanji anketnega vprašalnika za nadarjene učence in dijake predstavljata metodo možganske nevihte. Zaradi lažje analize rezultatov sem podobne odgovore z enakim pomenom združila v skupine.

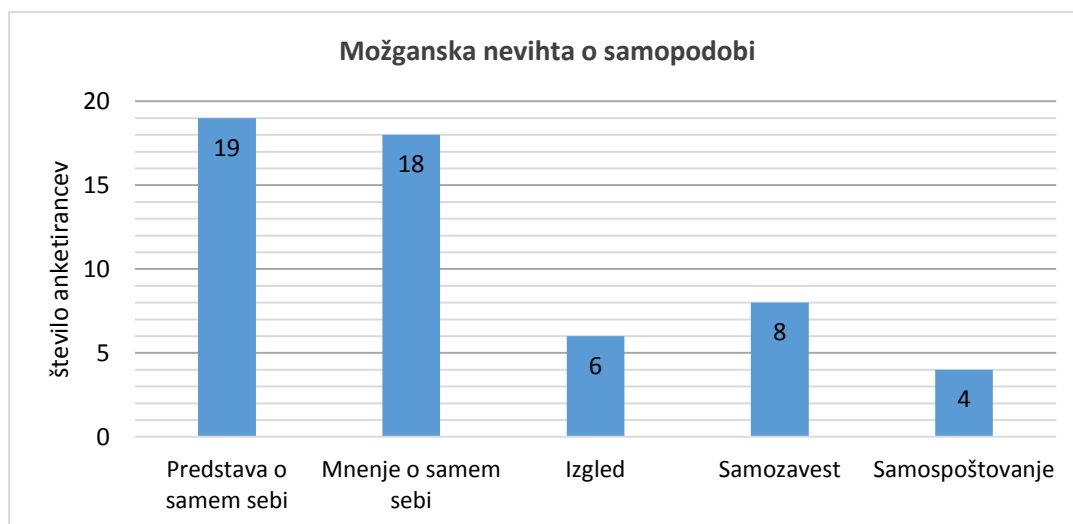
PRVO VPRAŠANJE: Na kaj pomisliš ob besedi nadarjenost?

Slika 15: Možganska nevihta o nadarjenosti.

Kot prikazuje Slika 15, več kot tretjina anketirancev (35 %) ob besedi nadarjenost pomisli na nadpovprečne sposobnosti na nekem področju, kar je prava razlaga nadarjenosti. 17 % vprašanih nadarjenih pojem nadarjenost povezuje z zmožnostjo doseganja višjih rezultatov, 13 % vprašanih nadarjenih s talentom in 9 % vprašanih nadarjenih z inteligenco. Drugi anketiranci pomislijo še na uspeh, splošno razgledanost, višji IQ, ustvarjalnost, šolo, itd. Po spolu in starosti nadarjenih ni večjih razlik, razen, da dijaki pogosteje pomislijo na definicijo nadpovprečnih sposobnosti na nekem področju, saj nanje pomisli 37 % anketiranih dijakov in le 26 % anketiranih učencev.

DRUGO VPRAŠANJE: Na kaj najprej pomisliš ob besedi samopodoba?

Slika 16: Možganska nevihta o samopodobi.

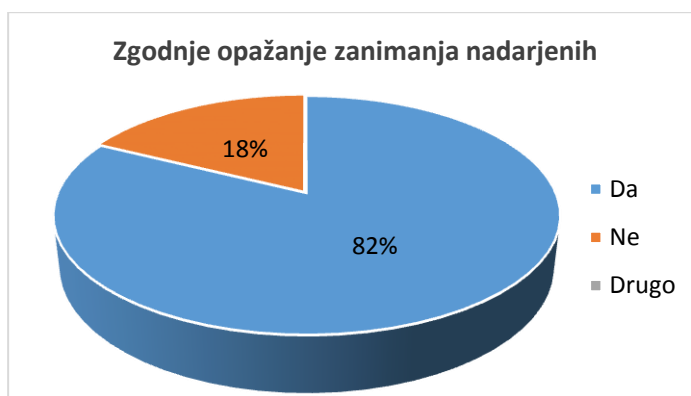
Iz analize rezultatov možganske nevihte o samopodobi, ki jo prikazuje Slika 16, je razvidno, da četrtnina anketirancev (25 %) pomisli na predstavo o samem sebi in skoraj toliko anketirancev (24 %) na mnenje o samem sebi, kar je pravilno. Kar nekaj nadarjenih (8 %) pomisli na izgled, kar pa ni del samopodobe, saj je le-ta sestavljena iz mnenj, ki so sicer lahko vezana tudi na izgled. 11 % anketirancev povezuje samopodobo s samozavestjo, čeprav tukaj neposredne povezave ni. Ostali nadarjeni pomislijo še na samospoštovanje, osebnost, samovšečnost ali pa nimajo asociacije. Asociacije se po spolu ali starosti anketirancev bistveno ne razlikujejo.

4.2 Rezultati ankete za starše

Anketni vprašalnik za starše, ki je priložen v PRILOGI B nadarjenih učencev in dijakov je skupaj izpolnilo 55 staršev (N = 55).

Zaradi obširnosti anketnega vprašalnika bom analizirala le vprašanja, ki so vezana izključno na raziskovalna vprašanja in hipoteze, ter vprašanja, na katera sem dobila zanimive odgovore.

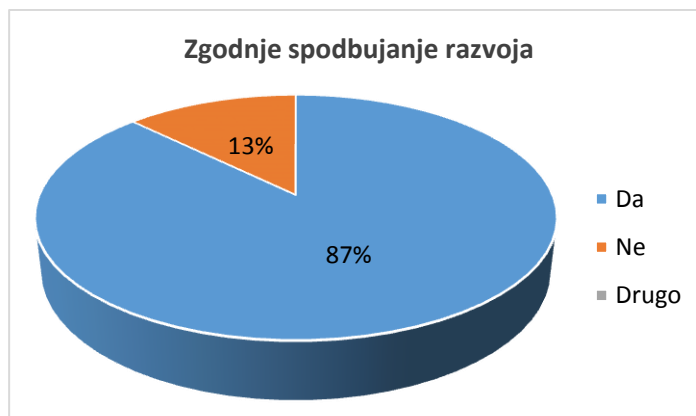
PRVO VPRAŠANJE: Ste že zgodaj v otroštvu opazili, da se vaš otrok zanima za področja in probleme, za katere se njegovi vrstniki še niso?

Slika 17: Zgodnje opažanje zanimanja nadarjenih.

Večina staršev (82 %) je že zgodaj opazila, da se njihov otrok zanima za področja in probleme, za katere se njegovi vrstniki še niso, ostalih 18 % anketirancev pa tega ni opazila, kar lahko razberemo iz Slike 17.

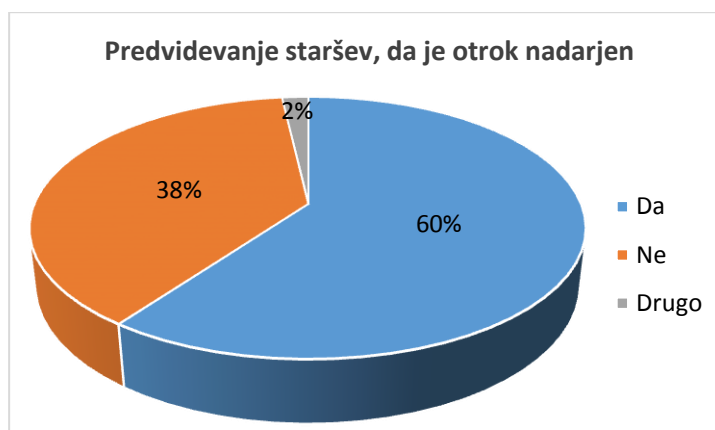
DRUGO VPRAŠANJE: Bi rekli, da ste že zgodaj v otroštvu vašega otroka veliko spodbujali pri razvoju nadarjenosti?

Slika 18: Zgodnje spodbujanje razvoja.

Prav tako kot je večina staršev zgodaj opazila »naprednejša« zanimanja svojega otroka za področja in probleme, za katera se njegovi vrstniki še niso zanimali, je večina (87 %) tudi zgodaj začela s spodbujanjem razvoja otrokovih potencialov. Le 13 % anketiranih staršev ni veliko spodbujalo razvoja nadarjenosti v zgodnjem otroštvu (Slika 18).

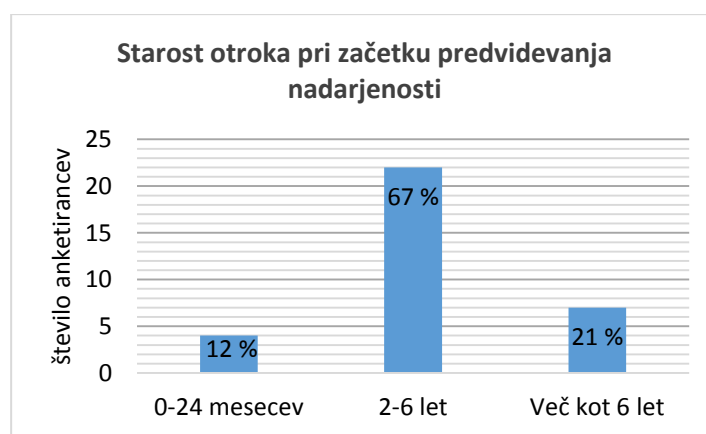
TRETJE VPRAŠANJE: Ali ste že preden so vašega otroka prepoznali za nadarjenega razmišljali o tem, da je nadarjen?

Slika 19: Predvidevanje staršev, da je otrok nadarjen.

Slika 19 prikazuje, da sta skoraj dve tretjini anketiranih staršev (60 %) razmišljali o tem, da je njihov otrok nadarjen, še preden so ga v šoli prepoznali za nadarjenega, več kot tretjina anketirancev (38 %) pa o tem prej ni razmišljala. En anketiranec (2 %) je v kategoriji drugo navedel, da je bilo to odvisno od področja dejavnosti.

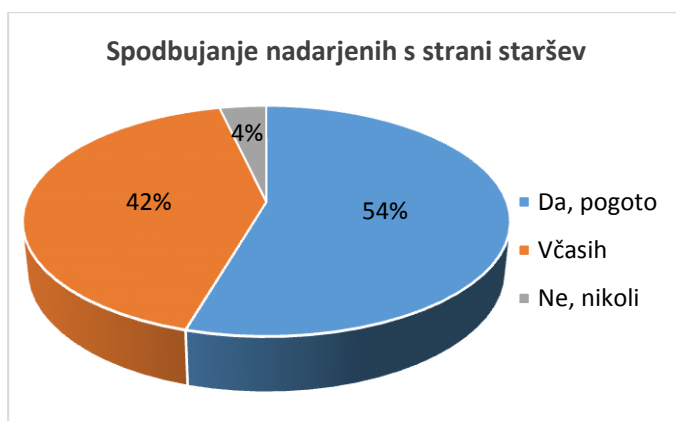
ČETRTO VPRAŠANJE: Pri kateri starosti vašega otroka ste začeli razmišljati o tem, da je vaš otrok nadarjen?

Slika 20: Starost otroka pri začetku predvidevanja nadarjenosti.

Na to vprašanje so odgovarjali le starši, ki so na tretje vprašanje odgovorili pritrdilno, torej so že preden so njihovega otroka prepoznali za nadarjenega predvidevali, da je nadarjen. Iz Slike 20 lahko razberemo, da sta dve tretjini (67 %) anketirancev začeli o tem razmišljati, ko je bil njihov otrok star med dve in šest let, 12 % do otrokovega drugega leta in 21 %, ko je bil otrok star več kot šest let.

PETO VPRAŠANJE: Ali svojemu otroku zastavljate nove izzive oz. ga spodbujate na njegovih močnih področjih?

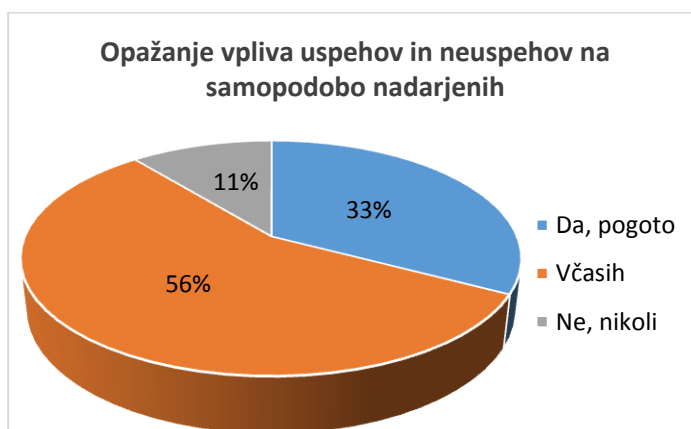
Slika 21: Spodbujanje nadarjenih s strani staršev.

Nekaj več kot polovica anketiranih staršev (54 %) meni, da svojega otroka pogosto spodbuja, 42 % staršev, da ga spodbuja včasih in 4 % staršev, da nadarjenega nikoli ne spodbuja na njegovih močnih področjih, kar je razvidno iz Slike 21.

ŠESTO VPRAŠANJE: Na kakšen način spodbujate otroka na njegovih močnih področjih?

Anketirani starši svoje otroke spodbujajo na najrazličnejše načine. 19 % anketiranih staršev svoje otroke spodbuja z zastavljanjem dodatnih nalog in s spodbujanjem raziskovalnega dela, enak delež staršev pa otroke spodbuja s pogovorom o najrazličnejših temah ali nadaljnjem izobraževanju. 15 % staršev svojega otroka spodbuja k branju najrazličnejše literature in otroku stoji ob strani pri stvareh, ki ga veselijo. 13 % anketirancev otroka vključuje v glasbeno šolo, različne krožke, omogoča ogled lutkovnih predstav, raznovrstnih delavnic, itd. 12 % staršev otroku svetuje in ostalih 7 % ga spodbuja s pohvalo.

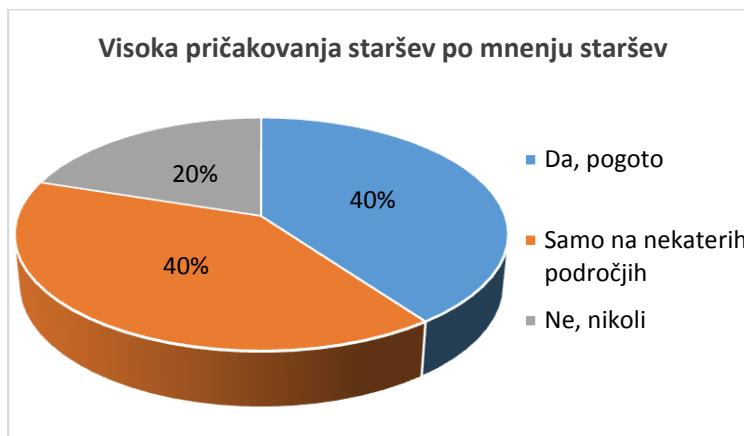
SEDMO VPRAŠANJE: Ali opazite spremembe v samopodobi nadarjenega otroka, ko se sooča z uspehi in neuspehi?

Slika 22: Opažanje vpliva uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih.

Slika 22 prikazuje, da večina staršev (56 %) le včasih opazi vpliv uspehov in neuspehov na samopodobo svojega otroka. Pogosto ta vpliv opazi le tretjina anketirancev (33 %) in 11 % vprašanih vpliva ne opazi nikoli.

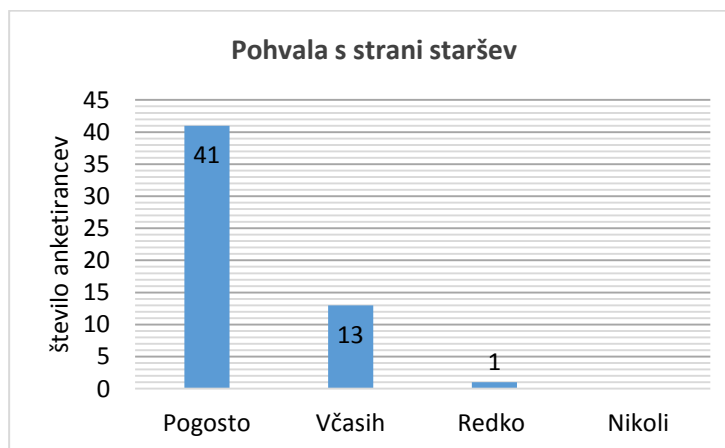
OSMO VPRAŠANJE: Ali od svojega otroka pričakujete visoke ocene ali druge uspehe?

Slika 23: Visoka pričakovanja staršev po mnenju staršev.

Iz Slike 23 lahko razberemo, da so pričakovanja staršev dokaj enakomerno porazdeljena. Enak delež anketirancev (40 %) ima do svojega otroka pogosto in včasih visoka pričakovanja, ostalih 20 % pa nima nikoli visokih pričakovanj do svojega otroka.

DEVETO VPRAŠANJE: Kako pogosto pohvalite svojega otroka?

Slika 24: Pohvala s strani staršev.

Tri četrtine anketirancev (75 %) svojega otroka pogosto pohvali, 23 % vprašanih včasih, 2 % vprašanih redko in noben anketiranec (0 %) nikoli ne pohvali svojega otroka, kar prikazuje Slika 24.

4.3 Rezultati ankete za učitelje in profesorje

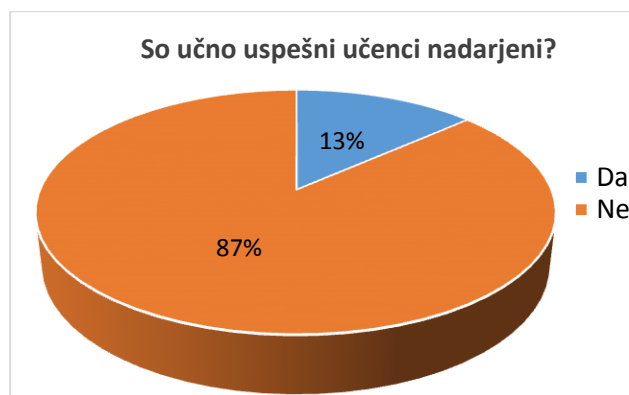
Anketni vprašalnik za učitelje in profesorje, ki je priložen v PRILOGI C, je skupaj izpolnilo 52 anketirancev (N = 52), od tega 16 učiteljev (30 %) in 38 profesorjev, torej dva anketiranca poučujeta hkrati na osnovni in srednji šoli. Podatke o statusu anketirancev lahko razberemo iz Tabele 3.

Tabela 3: Status anketirancev v anketi za učitelje in profesorje.

Status	Število	Odstotek (%)
Učitelj/ica na OŠ	16	29,63
Profesor/ica na SŠ	38	70,37
Skupaj	54	100,00

Zaradi obširnosti anketnega vprašalnika bom analizirala le vprašanja, ki so vezana izključno na raziskovalna vprašanja in hipoteze, ter vprašanja, na katera sem dobila zanimive odgovore.

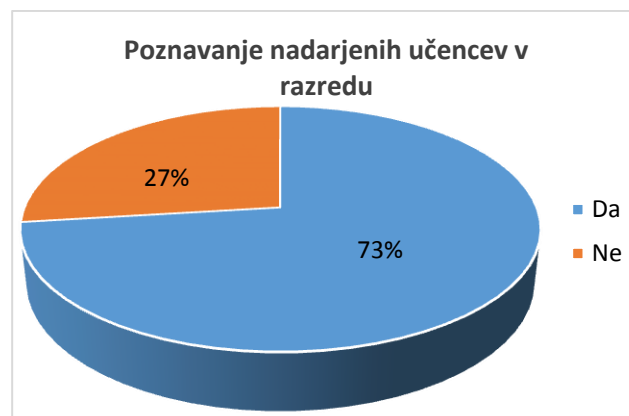
PRVO VPRAŠANJE: So za vas nadarjeni učenci tisti učenci, ki dobivajo visoke ocene?

Slika 25: Povezava med učno uspešnimi in nadarjenimi učenci.

Iz Slike 25 je razvidno, da večina učiteljev in profesorjev (87 %) ve, da ni nujno, da imajo nadarjeni učenci visoke ocene, saj obstaja veliko učno neuspešnih nadarjenih učencev. Le 7 anketirancev (13 %), od tega 1 učitelj (14 %) in 6 profesorjev (86 %) meni, da so učno uspešni učenci tudi nadarjeni, kar je seveda možno, ampak učni uspeh ni kriterij, po katerem lahko učitelj prepozna nadarjenega učenca.

DRUGO VPRAŠANJE: Ali veste, kateri izmed učencev, ki jih poučujete, so nadarjeni?

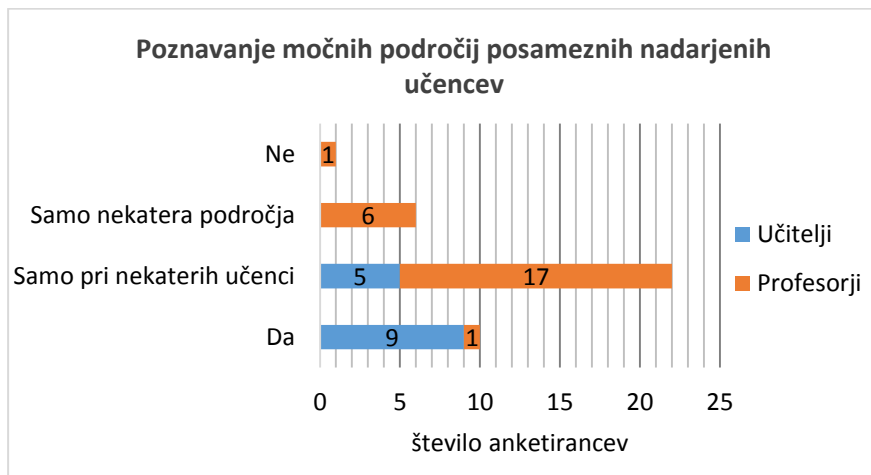
Slika 26: Poznavanje nadarjenih učencev v razredu.

Skoraj tri četrtine učiteljev in profesorjev (73 %) pozna nadarjene učence v razredih, ki jih poučuje, kar prikazuje Slika 26. Še vedno 27 % anketirancev ne ve, kateri od učencev, ki jih poučuje, so

prepoznani za nadarjene. Če analiziramo samo odgovore profesorjev, se rezultat poslabša, saj kar ena tretjina (32 %) ne pozna nadarjenih učencev v svojih razredih. Pri analizi odgovorov učiteljev na osnovni šoli pa je rezultat veliko boljši, saj nadarjene v svojih razredih pozna kar 87 % vseh anketiranih učiteljev.

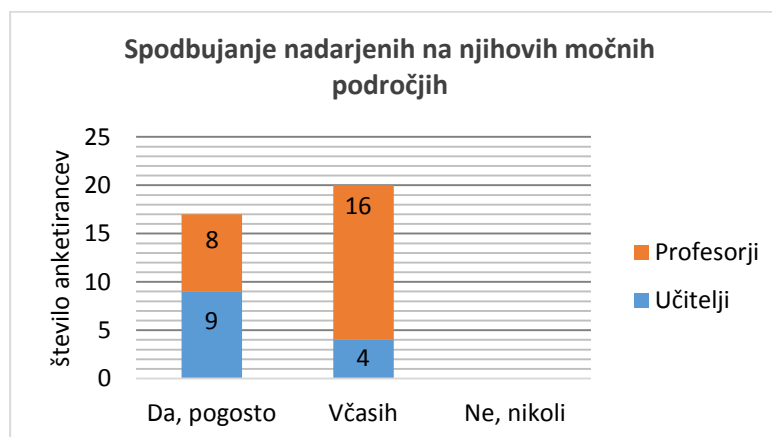
TRETJE VPREŠENJE: Ali poznate močna področja pri posameznih nadarjenih učencih?

Slika 27: Poznavanje močnih področij posameznih nadarjenih učencev.

Na to vprašanje so odgovarjali samo tisti anketiranci, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili pritrdilno, torej vedo, kateri izmed učencev, ki jih poučujejo, so nadarjeni. Več kot polovica anketiranih učiteljev in profesorjev (57 %), ki pozna nadarjene učence, pozna močna področja samo pri nekaterih od teh nadarjenih učencev. 27 % anketirancev pozna močna področja pri posameznih nadarjenih učencih, ki jih poučuje. Tudi na vprašanje o poznavanju močnih področij pri vseh nadarjenih učencih so učitelji na osnovnih šolah odgovorili bolj pritrdilno kot profesorji na srednjih šolah, saj je 90 % anketirancev, ki poznajo močna področja pri vseh nadarjenih učencih, učiteljev in le 10 % profesorjev (Slika 27).

ČETRTO VPRAŠANJE: Ali nadarjene učence posebej spodbujate oz. jim zastavljate nove izzive na njihovih močnih področjih?

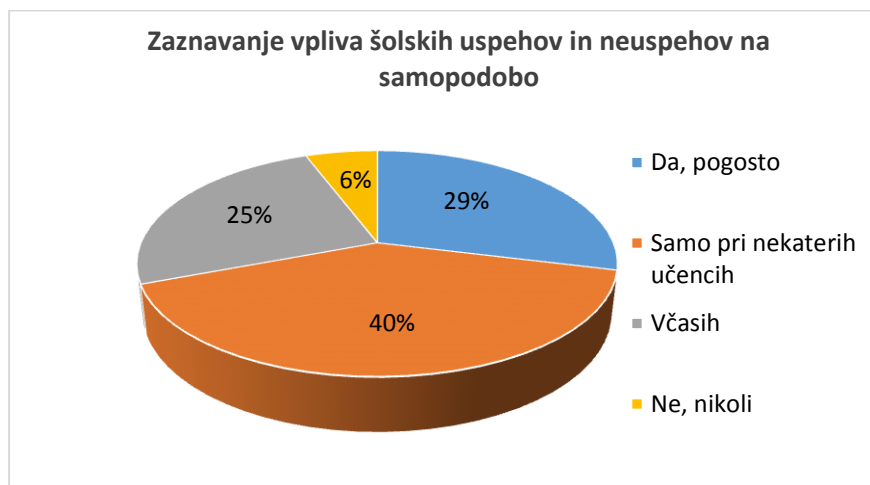

Slika 28: Spodbujanje nadarjenih na njihovih močnih področjih.

Iz Slike 28 lahko razberemo, da 51 % učiteljev in profesorjev včasih spodbuja nadarjene na njihovih močnih področjih oz. jim zastavlja nove izzive. Tudi na to vprašanje so odgovarjali le anketiranci, ki so na drugo vprašanje odgovorili, da poznajo nadarjene učence v razredu, ki ga poučujejo. 49 %

anketirancev pogosto spodbuja razvoj nadarjenih na močnih področjih, noben anketiranec (0 %) pa ni odgovoril z ne, nikoli ne spodbujam razvoja nadarjenih učencev/dijakov na njegovih močnih področjih. Učitelji in profesorji so odgovarjali dokaj enakovredno, vendar vseeno nadarjene pogosteje spodbujajo učitelji (53 %) kot profesorji (47 %).

PETO VPRAŠANJE: Ali opazite vpliv šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev?

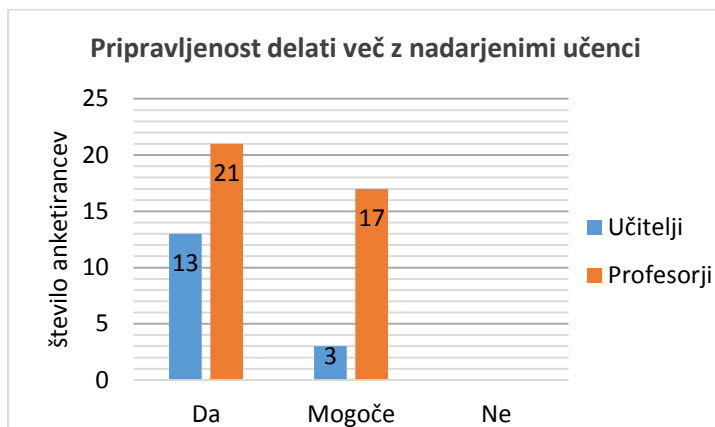
Slika 29: Zaznavanje vpliva šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo.

Slika 30 nam prikazuje, da kar 40 % anketiranih učiteljev in profesorjev opazi vpliv šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo samo pri nekaterih nadarjenih učencih. 29 % anketirancev ta vpliv opazi pogosto, četrtna (25 %) ga zazna včasih, ostalih 6 % pa tega vpliva ne opazi nikoli. Učitelji in profesorji se po svojih odgovorih skoraj ne razlikujejo.

ŠESTO VPRAŠANJE: Kako bi lahko primerjali vpliv uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev?

Anketirani učitelji in profesorji menijo, da imajo neuspehi močnejši vpliv od uspehov, nadarjene hitro razočarajo in jim vzamejo motivacijo, nadarjeni pa so posledično zmedeni, saj so bolj »navajeni« uspehov. Neuspehi znižujejo samopodobo in posledično preprečujejo nove uspehe. Obratno kot neuspeh, uspeh daje motivacijo in pozitivno vpliva na samopodobo, posledično pa tudi pripomore k nadaljnjim uspehom. Prav tako se posamezni nadarjeni učenci na uspehe in neuspehe odzivajo različno.

SEDMO VPRAŠANJE: Ste pripravljeni več delati z nadarjenimi učenci na vašem področju?

Slika 30: Pripravljenost delati več z nadarjenimi učenci.

Večina vseh anketirancev (63 %) je pripravljena v prihodnosti več delati z nadarjenimi učenci na svojem področju, prav tako pa sta to pripravljene velika večina učiteljev (81 %) in večina profesorjev (55 %). 37 % anketiranih učiteljev in profesorjev je mogoče pripravljeno delati več na tem področju, nihče pa ni pripravljen ne delati več (Slika 31).

4.4 Metoda fokusnih skupin

Da bi spoznala še več pogledov in razjasnila še zadnje dileme na tematiko samopodobe pri nadarjenih učencih, sem izvedla dve fokusni skupini in k sodelovanju povabila nadarjene učence. Za kasnejšo lažjo primerjavo sem jih ločila po starosti, in sicer prvo fokusno skupino sem izvedla z dijaki 1. letnika Gimnazije Ormož in drugo z učenci 7. razred Osnovne šole Ormož.

Na obeh srečanjih sem udeležence najprej nagovorila in jim na kratko predstavila vsebino in namen moje raziskovalne naloge ter širšo tematiko samopodobe in nadarjenosti, da so imeli ustrezno podlago za razpravo. Nato sem jih seznanila s potekom našega srečanja in jim zagotovila anonimnost, saj sem s tem dosegla bolj sproščen pogovor in pridobila bolj iskrena mnenja. Posebej sem jih opozorila, da ni pravih in napačnih odgovorov, da so le različna mnenja in ni nujno, da se v vsem strinjamo. Skozi pogovor sem udeležence usmerjala z vnaprej pripravljenimi vprašanji (smernicami), jim postavljala dodatna vprašanja, spodbujala pogovor in posameznike v njem. Smernice, ki so mi služile za usmerjanje razprave so v PRILOGI D.

Zapisala sem številne izjave, ki so mi pomagale pridobiti odgovore na zastavljena vprašanja. Zapisane izjave predstavljajo rdečo nit naše razprave. Zapisala sem le najbolj prezentne, ki najbolj osvetljujejo problematiko pomembne izjave o neki tematiki ali vprašanju, saj so se nekatere izjave pogosto ponavljale oz. so imele enako bistvo.

4.4.1 Fokusna skupina z nadarjenimi dijaki 1. letnika

Srečanja fokusne skupine se je udeležilo 10 nadarjenih dijakov iz gimnazijskega programa Gimnazije Ormož, od tega so bili trije fantje in sedem deklet. Vsi so bili za nadarjene prepoznani že v osnovni šoli, zato imajo že nekaj izkušenj z delom z nadarjenimi učenci. Srečanje fokusne skupine z nadarjenimi dijaki je potekalo 7. 3. 2016 v Gimnaziji Ormož.

1. Vprašanje: Za katere dejavnike menite, da vplivajo na oblikovanje vaše samopodobe?

»Na oblikovanje moje samopodobe pomembno vplivajo starši, vrstniki, prijatelji in mogoče tudi malo profesorji.«

»Za nas mlade imajo pri tem vlogo tudi mediji, knjige, glasba, filmi, ...«

»Seveda pa ne smemo pozabiti še na karakter posameznika, ker se vsak na informacije iz okolja odziva na drugačen način.«

»Menim, da na oblikovanje moje samopodobe zelo vpliva tudi družba in to, kako se počutim v njej, torej ali me sprejmejo takšno, kot sem.«

»Na mojo samopodobo najbolj vplivajo mnenja tistih ljudi, za katere menim, da imajo veliko znanja o določenem področju, torej zelo cenim njihovo povratno informacijo.«

2. *Vprašanje: Ste opazili, kako se s starostjo spreminja moč vpliva dejavnikov, ki so pomembni pri oblikovanju samopodobe (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in kateri dejavniki prevladujejo v katerem starostnem obdobju?*

»Zgodaj v otroštvu so imeli veliko vlogo starši, zaradi tega, ker je bilo vse kar so rekli 'sveto'. Sedaj ni več tako, saj imamo še druge vire, npr. prijatelje in profesorje, ki nam dokazujejo, da mnenje staršev ni vedno pravilno in si s pomočjo tega lažje ustvarimo mnenje o sebi, saj dobimo še druge povratne informacije ne le od staršev.«

»Zdaj je vpliv staršev manjši tudi zato, ker smo mi že bolj odrasli in odgovorni, ampak še vedno cenimo njihove nasvete in mnenja.«

»Profesorji imajo na mene zdaj, ko sem starejša, večji vpliv kot prej, ker se mi zdi, da veliko vedo in zato njihovo mnenje zelo cenim.«

»Jaz pa menim, da vpliv profesorjev na mojo samopodobo sedaj ni ravno velik, ker profesorji nimajo več takšne avtoritete, me ne poznajo tako osebno kot na primer starši ali prijatelji in mi njihovo mnenje več ne pomeni toliko kot v nižjih razredih.«

»Ko smo bili mlajši, je mnenje vrstnikov manj vplivalo na oblikovanje samopodobe, ker zdaj mislimo, da imajo naši prijatelji bolj prav kot starši. Ideje in mnenja staršev se nam pogosto zdijo staromodna, za prijatelje pa menimo, da vedo, kar bi bilo dobro za nas, saj imamo podobne interese.«

»V tem obdobju na nas bolj vplivajo naši vzorniki, ki so običajno zvezdniki in se z njimi kar naprej primerjamo. Kar naprej iščemo podobnosti, ki na našo samopodobo zelo dobro vplivajo, veliko pa je tudi razlik, ki nam znižujejo samopodobo in samospoštovanje.«

3. *Vprašanje: Ali menite, da kdaj potrebujete pomoč pri oblikovanju realne podobe samega sebe in od koga to pomoč pričakujete?*

»Da, vendar to ne smejo biti prijatelji, ker bodo povedali samo pozitivne stvari in nam to ne pomaga pri oblikovanju realne samopodobe.«

»Menim, da to ne drži, saj so prijatelji in vrstniki pri tem zelo pomembni, saj ti bo pravi prijatelj povedal tudi tvoje slabosti in ti pomagal, da jih odpraviš.«

»Da, to pomoč zelo pričakujem od staršev, ker znajo biti realni in so ob tebi v dobrem in slabem.«

»Pri oblikovanju realne samopodobe pa definitivno nimajo vloge profesorji in od njih pomoči ne pričakujemo, saj v nas vedno iščejo dobro. Prav tako pa se je že velikokrat pokazalo, da so si profesorji o nekaterih ustvarili napačno mnenje, saj nas poznajo večinoma le po šolskem delu in obnašanju v šoli.«

4. *Vprašanje: Ali pri samem sebi kdaj zaznate globlje čustvovanje kot pri nenadarjenih vrstnikih in ali menite, da vpliva tudi na vašo samopodobo ter kako?*

»Ja, pogosto zaznam globlje čustvovanje, ampak mislim, da večinoma samo na šolskem področju in na ostalih področjih, na katerih sem uspešna, ker mi veliko pomenijo.«

»Pri sebi ne zaznavam globljega čustvovanja. Ne moremo reči, da smo nadarjeni ob smrti bližnjega bolj žalostni, kot nenadarjeni ljudje.«

»Res je, da so zelo različni tudi karakterji. Nekateri so že karakterno zelo čustvene osebe ne glede na to, ali so nadarjeni ali ne.«

»Globlje čustvovanje vpliva na našo samopodobo, ker nam na primer ob neuspehu samozavest zelo hitro pade, kar negativno vpliva na našo samopodobo, ko pa spet dosežemo uspeh, se zopet vidimo v zelo pozitivni luči, torej naša samopodoba zelo pogosto niha, to pa pomeni tudi, da je večino časa nerealna.«

5. *Vprašanje: Kateri dejavnik pri oblikovanju svoje samopodobe bi izpostavili kot najpomembnejši (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in zakaj?*

»Vrstniki in prijatelji so po mojem mnenju najpomembnejši dejavnik pri oblikovanju samopodobe, ker so najbolj iskreni in mi lahko najbolj pomagajo, ker smo skupaj v nekem starostnem obdobju in me najbolj razumejo ter mi najlažje svetujejo.«

»Z vrstniki in prijatelji preživim večino prostega svojega časa in razumejo moje potrebe in dejanja, zato oni s svojimi mnenji najbolj vplivajo na mojo samopodobo.«

»Na mojo podobo o sebi najbolj vpliva sestra, ki zame hkrati predstavlja vrstnike, saj sva podobno stari, družino in zelo dobro prijateljico. Zagotovo mi ne bi nikoli lagala in mi njeno mnenje veliko pomeni.«

»Največji vpliv imajo najboljši prijatelji, zagotovo pa mi ogromno pomeni tudi družina, ki me vedno sprejema ne glede na neka družbena merila in mi vedno želi najboljše, čeprav se tega ne zavedam.«

6. *Vprašanje: Menite, da bi nadarjeni otroci lažje nadzorovali vplive na svojo samopodobo, če bi jim bile predstavljene značilnosti njihovega čustvovanja in razmišljala ter bi se jih zavedali?*

»Menim da ja, ampak nam do sedaj še ni bilo predstavljeno nič na to temo.«

»Da, če bi nam bile te značilnosti že prej predstavljene, bi se v njih bolj iskali in lažje nadzorovali nihanja v samopodobi.«

»Na splošno bi se moralo na tem področju še veliko delati z nami, da bi lahko tudi sami spremljali svoj razvoj.«

4.4.2 Fokusna skupina z nadarjenimi učenci 7. razreda

Srečanja fokusne skupine se je udeležilo 7 nadarjenih učencev 7. razreda Osnovne šole Ormož, od tega sta bila 2 fanta in 4 dekleta. Vsi udeleženci so bili za nadarjene spoznani v 4. razredu. Srečanje fokusne skupine z nadarjenimi učenci je potekalo 14. 3. 2016 na Osnovni šoli Ormož.

1. *Vprašanje: Za katere dejavnike menite, da vplivajo na oblikovanje vaše samopodobe?*

»Zelo vplivajo starši, potem pa so še učitelji, prijatelji, sošolci, starejši učenci, ker se zgledujemo po njih...«

2. *Vprašanje: Ste opazili kako se s starostjo spreminja moč vpliva dejavnikov, ki so pomembni pri oblikovanju samopodobe (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in kateri dejavniki prevladujejo v katerem starostnem obdobju?*

»Od četrtega razreda naprej na našo samopodobo zelo vplivajo učitelji in starši, ker na nas pritiskajo z ocenami in od nas veliko pričakujejo. Pogosto imajo previsoka pričakovanja, sploh zato ker smo nadarjeni, ko pa smo neuspešni, nas vsi že grdo gledajo.«

»Meni pa mnenje učiteljev zdaj ne pomeni več veliko, saj sem bil v nižjih razredih zelo veseli njihove pohvale, zdaj pa se več ne obremenjujem z njihovimi kritikami.«

»Mnenje vrstnikov se mi zdi zdaj bolj pomembno kot včasih, še sploh na področjih, kot je izgled, ker se na to boljše spoznajo kot starši, ki imajo precej drugačen stil in razmišljanje.«

»Ko smo bili mlajši, smo potrebovali dosti nekih mnenj iz okolice, da smo lahko oblikovali svojo samopodobo, še sploh pozitivnih, zdaj pa nam je bolj pomembno, kako vidimo samega sebe in ne toliko mnenja drugih.«

»Vrstniki imajo sedaj večji vpliv kot v nižjih razredih, ker se nam zdaj zdi njihovo mnenje bolj zrelo.«

3. *Vprašanje: Ali menite, da kdaj potrebujete pomoč pri oblikovanju realne podobe samega sebe in od koga to pomoč pričakujete?*

»Pogosto potrebujemo nekoga, da se z njim posvetujemo, da nam po pravici pove svoje mnenje.«

»Odrasli ti lažje povejo odkrito mnenje, ker se prijatelji bojijo, da bi jim zamerili, če bodo odkriti.«

»To pričakujemo od staršev, ker nam oni povedo res to, kar mislijo in vedo, da nam bodo s tem najbolj pomagali, da bomo lahko odpravili tudi naše slabosti.«

»Iskanje pomoči je odvisno od situacije, najpomembnejši pa so tisti, ki veliko vedo na tem področju, te razumejo in dobro poznajo. To so lahko starši, prijatelji ali včasih tudi učitelji.«

»Občutek imam, da mi učitelji vedno povedo svoje resnično mnenje, npr. to ti ne gre najboljše, tu delaš napake, potrudi se še bolj ...«

»Zdaj hočemo imeti realno samopodobo, da bomo lahko svoje slabosti še popravili, ko smo pa bili mlajši, smo želeli biti v vsem najboljši in slišati veliko pohval.«

4. *Vprašanje: Ali pri samem sebi kdaj zaznate globlje čustvovanje kot pri nenadarjenih vrstnikih in ali menite, da vpliva tudi na vašo samopodobo ter kako?*

»To, da imamo globlje čustvovanje je res, ker velikokrat opazim razliko med svojim odzivanjem na uspeh ali neuspeh in prijateljevim, ki ni nadarjen.«

5. *Vprašanje: Kateri dejavnik pri oblikovanju svoje samopodobe bi izpostavili kot najpomembnejši (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in zakaj?*

»Definitivno starši, saj me vedno spodbujajo, da bi lahko svoje sposobnosti še boljše razvila in mi stojijo ob strani, čeprav me pa včasih ne spodbujajo na nekaterih področjih, ki me prav tako zanimajo, ker imajo do njih različne predsodke. Na primer ata ni želel, da igram rokomet, ker sem deklica, ampak zdaj ko treniram, sem mu pokazala, da sem lahko zelo dobra. Problem je le to, da nam starši veliko stvari prepovedujejo, ker menijo, da so manj vredne, meni pa vseeno veliko pomenijo in se potem počutim manjvredno.«

»Za mene so najbolj pomembni prijatelji in vrstniki, ker so toliko stari kot jaz in me zato razumejo pa še enake stvari se nam zdijo zanimive.«

»Na šolskem področju bolj vplivajo učitelji kot starši, ker se starši na nekatere predmete sploh ne spoznajo in mi njihovo mnenje zato ne pomeni veliko.«

6. *Vprašanje: Menite, da bi nadarjeni otroci lažje nadzorovali vplive na svojo samopodobo, če bi jim bile predstavljene značilnosti njihovega čustvovanja in razmišljala ter bi se jih zavedali?*

»Ja, lažje bi nadzorovali vpliv negativnih mnenj, da nas ne bi toliko strla po nepotrebnem.«

5 DISKUSIJA

Po zaključeni analizi vseh rezultatov sem ugotovila, da sem dobila odgovore na vsa zastavljena raziskovalna vprašanja. Z metodo možganske nevihte, pri kateri sem preverjala poznavanje definicije nadarjenosti in samopodobe pri nadarjenih učencih, sem ugotovila, da nadarjeni ob besedi nadarjenost najpogosteje pomislijo na nadpovprečne sposobnosti na nekem področju (35 %), kar je tudi pravilna definicija nadarjenosti. Zaradi tega ne morem potrditi prve podhipoteze, ki je predvidevala, da bo največ vprašanih nadarjenost povezovala z uspešnostjo na nekem področju, ki pa je s 5 % po pogostosti šele na petem mestu. Analiza rezultatov možganske nevihte o samopodobi je pokazala, da nadarjeni ob besedi samopodoba najpogosteje pomislijo na predstavo o samem sebi (25 %), kar je tudi definicija samopodobe. S tem zavračam drugo podhipotezo, ki pravi, da nadarjeni učenci ob besedi samopodoba najpogosteje pomislijo na zunanost oz. izgled, na katerega v resnici pomisli le 8 % vprašanih. Na podlagi pridobljenih rezultatov **potrjujem prvo hipotezo (H1)**, ki predvideva, da nadarjeni učenci pravilno razumejo pojma nadarjenost in samopodoba.

Hipoteze dve (H2), ki pravi, da na oblikovanje učenčeve samopodobe pomembno vpliva označitev učenca kot nadarjenega in zmožnost globljega čustvovanja, **ne morem v celoti potrditi**, saj 36 % anketiranih nadarjenih meni, da ta označitev na njihovo samopodobo sploh ni vplivala, 35 % anketirancev pa meni, da je imela označitev le delni vpliv, torej označitev pomembnega vpliva na samopodobo ni imela. Velika večina anketirancev (98 %), na samopodobo katerih je označitev kot nadarjenega vplivala (23 %) oz. je imela delen vpliv, meni, da je bil ta vpliv pozitiven. Vsi udeleženci fokusne skupine dijakov 1. letnika se niso strinjali, da pri sebi globlje čustvovanje zaznajo na vseh področjih, definitivno pa ga zaznajo na šolskem področju, kar so potrdili tudi udeleženci fokusne skupine z učenci 7. razreda. Vsi, ki so menili, da imajo globlje čustvovanje kot njihovi nenadarjeni vrstniki, so se strinjali, da zaradi tega njihova samopodoba močno niha in posledično potrebujejo veliko pomoči pri oblikovanju realne in bolj ustaljene samopodobe.

Polovica anketiranih nadarjenih (51 %) meni, da imajo starši do njih pogosto visoka pričakovanja, hkrati pa tudi velik delež anketiranih staršev meni, da imajo pogosto visoka pričakovanja do svojih otrok (40 %) oz. veliko pričakujejo le na nekaterih področjih (40 %). Dobra polovica vprašanih nadarjenih (53 %) meni, da imajo do njih visoka pričakovanja tudi učitelji/profesorji, vendar samo na nekaterih področjih, za katera predvidevam, da so področja, na katerih so nadarjeni. Največ anketirancev (48 %) včasih čuti potrebo po dokazovanju drugim, kar sklepam, da je posledica visokih pričakovanj iz okolice. Na podlagi tega lahko tudi **tretjo hipotezo (H3)**, ki predvideva, da okolje (starši, učitelji/profesorji) od nadarjenih pogosto pričakuje višje ocene oz. druge uspehe, zato nadarjeni učenci čutijo potrebo, da se neprestano dokazujejo drugim, le **delno potrdim**, saj ima okolica res višja pričakovanja (vsaj na nekaterih področjih), vendar nadarjeni ne čutijo neprestane potrebe po dokazovanju, ampak to potrebo čutijo le včasih. Pogosteje kot potrebo po dokazovanju drugim nadarjeni čutijo potrebo po dokazovanju samemu sebi, saj le-to pogosto čuti 43 %, vendar ima kljub temu dobra polovica vprašanih (51 %) le včasih visoka ali previsoka pričakovanja do sebe. Tako lahko le **delno potrdim tudi hipotezo štiri (H4)**, ki pravi, da nadarjeni učenci pogosto pričakujejo od sebe veliko ali celo preveč, zato čutijo potrebo po neprestanem dokazovanju samemu sebi, zaradi tega ker večina nadarjenih (51 %) do sebe nima pogosto visokih pričakovanj, ampak le včasih.

Čeprav sem v literaturi zasledila, da bi se naj nadarjenim učencem v šoli obravnavana učna snov pogosto zdela prelahka ali dolgočasna, je za večino anketiranih nadarjenih (56 %) učna snov prelahka in/ali dolgočasna samo pri nekaterih predmetih, za katere predvidevam, da so nadarjeni, saj se nadarjeni učenci praviloma dolgočasijo pri predmetih, pri katerih so uspešni in pouk ni na dovolj visoki ravni, da bi jih pritegnil in motiviral. Največ anketiranih nadarjenih (44 %) meni, da jih učitelji/profesorji včasih spodbujajo na njihovih močnih področjih oz. jim zastavljajo nove izzive, s čimer so me pozitivno presenetili, saj sem predvidevala, da jim učitelji/profesorji redko zastavljajo

nove izzive. Enako, da nadarjene spodbujajo včasih, meni tudi polovica (51 %) anketiranih učiteljev in profesorjev, ki sem jim zastavila enako vprašanje. S tem **zavračam hipotezo pet (H5)**, ki je predvidevala, da se zdi nadarjenim učencem v šoli obravnavana snov pogosto prelahka in/ali dolgočasna, učitelji/profesorji pa jim redko zastavljajo nove izzive.

Če primerjamo povprečne ocene pomena mnenja vrstnikov o nadarjenih po starosti anketiranih nadarjenih, opazimo, da ocena s starostjo pada, saj je pri učencih 7. razreda 3,81, pri dijakih 1. letnika 3,17 in pri dijakih 4. letnika le še 2,88. Ko po starosti anketirancev primerjamo še povprečne ocene mnenja staršev o nadarjenih in njihovih dosežkih, ne moremo določiti povezave med oceno in starostjo, saj sta povprečni oceni v 7. razredu (4,25) in 4. letniku (4,24) skoraj enaki, le v 1. letniku je nekoliko nižja (3,79). Zaradi tega tretje podhipoteze, ki pravi, da starejšim nadarjenim učencem pomeni mnenje vrstnikov o njih več kot mlajšim nadarjenim učencem, tem pa več kot starejšim pomeni mnenje staršev o njih in njihovih dosežkih, ne morem potrditi, saj starejšim nadarjenim učencem mnenje vrstnikov pomeni manj kot mlajšim, pri oceni mnenja staršev pa ne morem določiti povezave med starostjo in povprečno oceno. Ker sem želela primerjati vplive na samopodobo nadarjenih deklet in fantov, sem primerjala povprečne ocene mnenja staršev in vrstnikov, kajti pomembnejše kot je mnenje za učenca, bolj bo vplivalo na njegovo samopodobo. Četrta podhipoteza predvideva, da nadarjenim dekletom pomeni več mnenje vrstnikov in staršev o njih in njihovih dosežkih kot nadarjenim fantom, kar lahko potrdim, saj je pri oceni mnenja vrstnikov povprečna ocena deklet (3,38) za 0,42 višja kot povprečna ocena fantov (2,96) in prav tako je pri oceni mnenja staršev povprečna ocena deklet (4,13) za 0,38 višja kot povprečna ocena fantov (3,75). Iz tega je razvidno, da mnenja vrstnikov in staršev na samopodobo nadarjenih deklet vplivajo bolj kot na samopodobo nadarjenih fantov. S tem **potrjujem hipotezo šest (H6)**, ki domneva, da se pomen mnenja staršev in vrstnikov o nadarjenih učencih in njihovih dosežkih pri njih razlikuje glede na starost in spol.

Z anketiranjem staršev sem ugotovila, da je večina anketirancev (82 %) že zgodaj v otroštvu opazila, da se njihov otrok zanima za področja in probleme, za katere se njegovi vrstniki takrat še niso, zato je večina vprašanih staršev (87 %) začela že zgodaj v otroštvu spodbujati razvoj nadarjenosti pri svojem otroku. Prav tako je večina anketiranih staršev (60 %) razmišljala o tem, da je njihov otrok nadarjen, in sicer najpogosteje so začeli o tem razmišljati, ko je bil otrok star med dve in šest let. Zgodnje prepoznavanje in spodbujanje nadarjenosti s strani staršev me pozitivno preseneča. Več kot polovica (54 %) staršev svojega otroka še vedno pogosto spodbuja oz. mu zastavlja nove izzive na njegovih močnih področjih. S tem lahko **v celoti potrdim hipotezo sedem (H7)**, ki pravi, da večina staršev višje sposobnosti svojega otroka opazi že pred označitvijo otroka za nadarjenega, zato ga tudi pogosto spodbujajo na njegovih močnih področjih. Nekoliko redkeje kot sposobnosti svojega otroka pa starši opazijo spremembe v samopodobi otroka, ko se sooča z uspehi in neuspehi, saj večina staršev (56 %) te spremembe opazi le včasih. Prav tako vpliva šolskih uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev ne opazijo ravno pogosto učitelji in profesorji, saj največ anketiranih učiteljev/profesorjev (40 %) opazi ta vpliv samo pri nekaterih nadarjenih učencih. Zaradi tega **hipoteze osem (H8)**, ki predvideva, da večina staršev in učiteljev/profesorjev pogosto opazi vpliv (šolskih) uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev, **ne morem potrditi**, saj ga pogosto ne opazijo ne starši in ne učitelji/profesorji. Iz tega lahko sklepam, da se ne posvečajo dovolj oblikovanju zdrave samopodobe pri nadarjenih, saj bi bili v nasprotnem primeru nanjo bolj pozorni in bi posledično tudi pogosteje opazili vplive nanjo.

6 ZAKLJUČEK S SMERNICAMI ZA NAPREJ

Rezultati raziskovalne naloge so pokazali, da se področju nadarjenosti v našem okolju ne posveča dovolj pozornosti, kar so na srečanju fokusne skupine jasno izrazili dijaki 1. letnika, še redkeje pa se iščejo povezave med samopodobo in nadarjenostjo, kar se je še posebej izrazito pokazalo pri anketiranju staršev nadarjenih učencev. Ti pogosteje opazijo nadpovprečne sposobnosti svojega otroka kot pa spremembe v njegovi samopodobi. Učitelji in profesorji sicer dokaj dobro poznajo tematiko nadarjenosti in metode dela z nadarjenimi, vendar metode za spodbujanje nadarjenih učencev uporabljajo le včasih. Morda je razlog v tem, da večina učiteljev/profesorjev pozna močna področja le pri nekaterih nadarjenih, ki jih poučuje, prav tako pa vpliv šolskega uspeha na samopodobo nadarjenih opazi le pri nekaterih nadarjenih učencih.

Zelo spodbudni so odgovori na zadnje vprašanje anketnega vprašalnika za učitelje in profesorje, ki kažejo, da je večina učiteljev/profesorjev pripravljena več delati z nadarjenimi na svojem področju. Pomembno dejstvo je, da tudi nadarjeni želijo razvijati svoje potenciale, pri tem pa menijo, da potrebujejo več spodbude iz okolja.

Uporabnost naloge vidim v začetku bolj aktivnega dela z nadarjenimi v našem okolju, pri tem pa je pomembno, da imajo nadarjeni možnost spremljati svoj razvoj in nadzorovati vplive na svojo samopodobo iz okolja. Na srečanju obeh fokusnih skupin so udeleženci potrdili, da bi vplive na svojo samopodobo lažje nadzorovali, če bi jim bile bolje predstavljene značilnosti njihovega čustvovanja, prav tako pa so izrazili potrebo po pomoči pri oblikovanju realne samopodobe. Da bi bili nadarjeni te pomoči res deležni, je potrebno najprej omogočiti več znanja in usposabljanj o nadarjenosti in oblikovanju samopodobe vsem, ki se vsakodnevno srečujejo z nadarjenimi. Če bi posamezniki, ki delajo z nadarjenimi učenci, bolje poznali splošne značilnosti nadarjenih, bi bilo njihovo delo posledično bolj produktivno. Tako lahko spodbujamo razvoj potencialov in sposobnosti nadarjenih učencev za njihovo osebno in tudi širšo družbeno korist.

Že pred začetkom raziskovalnega dela se mi je področje nadarjenosti zdelo zanimivo in do takrat še dokaj skrivnostno, med raziskovalnim procesom pa sem to področje zelo dobro spoznala in ugotovila, da je še veliko neodkritega, a po mojem mnenju kljub temu zelo pomembnega. V raziskovalni nalogi sem iskala predvsem vpliv okolja in povezave med nadarjenostjo in samopodobo, zastavljalo pa se mi je še mnogo novih raziskovalnih vprašanj, kot je na primer povezava med vzgojo nadarjenega otroka in razvoju nadarjenosti. Imam že kar nekaj novih idej, zato menim, da bom še naprej ostala v raziskovalnih vodah, še vedno pa je moja glavna motivacija pomoč nadarjenim učencem, da bodo svoje potenciale čim bolje razvili in seveda koristno uporabili na najrazličnejših področjih svojega življenja.

Že izvedene aktivnosti:

- Raziskovalno nalogo sem predstavila dijakom 1. letnika Gimnazije Ormož (Nadarjeni.ppt).
- Na srečanju fokusne skupine dijakov 1. letnika smo postavili temelje kluba nadarjenih dijakov v Gimnaziji Ormož, ki se bo v prihodnje redno srečeval, saj sem od dijakov 1. letnika dobila dobre povratne informacije. Dijaki so zelo motivirani, saj želijo bolje spoznati področje nadarjenosti in s tem samega sebe ter več delati na tem področju.

Načrtovane aktivnosti:

- Povzetek z ugotovitvami raziskovalne naloge bo objavljen v šolskem časopisu Čez gimnazijski prag, s tem pa bom tematiko nekoliko približala vsem dijakom Gimnazije Ormož.
- Oblikovala bom poročilo raziskave v sklopu projekta Inovativno učno okolje Zavoda za šolstvo RS »Iskanje inovativnih učnih okolij za delo z nadarjenimi dijaki«.

- Prispevek z izsledki raziskave bo objavljen v Šolskih razgledih – strokovnoinformativnem časniku za vzgojo, izobraževanje, znanost in kulturo.
- Prispevek z izsledki raziskave bo objavljen v Šolskem svetovalnem delu – reviji za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih.
- Izsledke raziskovalne naloge bom predstavila učiteljskemu zboru in svetu staršev Gimnazije Ormož. Aprila (2016) bom rezultate in dognanja raziskave predstavila tudi svetu zavoda.
- Raziskavo bom predstavila celotni lokalni skupnosti (KTV: kabelska televizija Ormož, Radio Ormož: prispevek v oddaji dijakov Gimnazije Ormož – Dijaški cocktail, jutranji gost).
- Rezultate raziskovalne naloge bom predstavila na plakatu Vplivi na samopodobo nadarjenih učencev.
- Klub nadarjenih se bo še naprej srečeval. Razpravljali bomo o najrazličnejših temah, ki jih bodo predlagali nadarjeni sami, izmenjevali svoja mnenja in s tem pomagali drug drugemu. Na srečanjih bom nadarjenim še bolj predstavila področje nadarjenosti in samopodobe in upam, da se bodo začeli zavedati njegovega pomena in predvsem prednosti, ki jih ta oznaka nudi.

7 LITERATURA

1. Curk, J., Kompare, A., Stražišar, M., Dogša, I., Vec, T. *Uvod v psihologijo: Učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednje tehniškega oz. strokovnega izobraževanja*. 1. izd. Ljubljana: DZS, 2006.
2. Domiter Protner, K. Nadarjeni v slovenskih šolah: Različni vidiki nadarjenosti in nadarjeni v slovenskih šolah. *Šolsko svetovalno delo*. 2015, let. XIX, št. 1/2, str. 4 – 13.
3. Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta, 2008a.
4. Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. *Samopodoba mlajših nadarjenih otrok*. Radovljica: Didakta, 2008b.
5. Galbraith, J. *Vodič za nadarjene*. 1. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992.
6. Inštitut za razvoj človeških virov. *Kaj je samopodoba?* Dostop: <http://www.psihoterapija-ordinacija.si/sl/osebnost-in-odnosi/225-samopodoba-in-samovrednotenje.html> (22. 02. 2016).
7. Klemenčič, S., Hlebec, V. *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2007. Dostop: <http://poki.acs.si/documents/N-49-3.pdf> (31. 01. 2016).
8. *Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Potrjen na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 1999. Dostop: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (08. 02. 2016).
9. *Koncept vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju*. Potrjen na 100. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 2007.
10. Juriševič, M. *Nadarjeni učenci v slovenski šoli: Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. 1. izd. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2012. Dostop: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Nadarjeni_ucenci_v_slovenski_%C5%A1oli__2012_.pdf (08. 02. 2016).
11. Nagel, W. *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih otrok: Svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987.
12. Oštir, P. *Diplomsko delo: Moralno presojanje nadarjenih učencev v drugem triletju osnovne šole*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za razredni pouk, 2012. Dostop: http://pefprints.pef.uni-lj.si/765/1/PETRA_O%C5%A0TIR_-_DIPLOMSKO_DELO.pdf (11. 02. 2016).
13. Pregl, T. *Diplomsko delo: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci v osnovnih šolah štajerske regije*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 2009. Dostop: <http://www.pedagogika-andragogika.com/files/diplome/2009/2009-Pregl-Tadeja.pdf> (31. 01. 2016).

8 PRILOGE

PRILOGA A: SPLETNI ANKETNI VPRAŠALNIK ZA NADARJENE UČENCE IN DIJAKE

Q1 - Na kaj najprej pomisliš ob besedi nadarjenost?

Q2 - Na kaj najprej pomisliš ob besedi samopodoba?

Q3 - Nadarjeni so tisti otroci in mladostniki, ki imajo izredne sposobnosti ali potencialne, da prikažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Ti otroci in mladostniki so se zmožni dokazovati na področjih inteligence, kreativnosti, umetnosti, imajo visoko razvite voditeljske sposobnosti ali pa izstopajo na posebnih učnih področjih. Za nadarjene otroke in mladostnike, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli, je znano, da za razvoj svojih sposobnosti in potencialov poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti.

Samopodoba je celota predstav, stališč in sodb o samem sebi, torej povedano drugače: posameznikovo doživljanje samega sebe. Splošna samopodoba je sestavljena iz šolske, telesne in medosebne ali socialne, čustvene in religiozne samopodobe. Na oblikovanje pozitivne ali negativne samopodobe vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje. Ljudje nam pogosto besedno ali nebesedno sporočajo svoje mnenje o nas, najbolj pa na našo samopodobo vplivajo mnenja tistih, ki nam v življenju veliko pomenijo (npr. vrstniki, družinski člani, sodelavci ...).

Q4 - Ali je označitev za nadarjenega vplivala na tvojo samopodobo?

- Da.
- Deloma.
- Ne.
- Ne vem.

IF (1) Q4 = [1, 2] (Da.)

Q5 - Kako je ta označitev vplivala na tvojo samopodobo?

- Pozitivno.
- Negativno.
- Drugo:

Q6 - Ali meniš, da svoje potencialne nadarjenosti maksimalno izkoriščaš?

- Da.
- Ne.
- Ne vem.

IF (2) Q6 = [2]

Q7 - Zakaj po tvojem mnenju svojih potencialov nadarjenosti ne izkoriščaš maksimalno?

Q8 – Ali čutiš potrebo, da se neprestano dokazuješ drugim (npr. z visokimi ocenami, uspehi na različnih tekmovanjih, itd.)?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

Q9 - Ali čutiš potrebo, da se sebi neprestano dokazuješ (npr. z visokimi ocenami, uspehi na različnih tekmovanjih, itd.)?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

Q10 - Meniš, da sam od sebe pričakuješ veliko ali celo preveč?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

Q11 - Ali meniš, da imajo starši do tebe visoka pričakovanja (npr. visoke ocene)?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

Q12 – Kako pogosto ti starši zastavljajo nove izzive in te spodbujajo na tvojih močnih področjih?

- Pogosto.
- Včasih.
- Redko.
- Nikoli.

Q13 - Ali ti družina predstavlja varno okolje, ki ti nudi dovolj podpore in spodbude za razvoj tvojih potencialov?

- Da.
- Ne.
- Drugo:

Q14 - S številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ) oceni, koliko ti pomeni mnenje staršev o tebi in tvojih dosežkih (pozitivnih ali negativnih).

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Q15 - Meniš, da učitelji oz. profesorji pričakujejo od tebe višje ocene ali boljše dosežke kot od tvojih vrstnikov?

- Da, pogosto.
- Samo pri nekaterih predmetih.
- Ne, nikoli.

Q16 - Kako pogosto ti učitelji oz. profesorji zastavljajo nove izzive in te spodbujajo na tvojih močnih področjih?

- Pogosto.
- Včasih.
- Redko.
- Nikoli.

Q17 - Se ti zdi snov, ki jo obravnavate v šoli, prelahka in/ali dolgočasna?

- Da, pogosto.
 Samo pri nekaterih predmetih.
 Ne, nikoli.

Q18 - Se ti zdi, da te vrstniki vedno razumejo in sprejemajo?

- Da.
 Deloma.
 Ne.

Q19 - Te vrstniki kdaj zbadajo in zmerjajo (npr. glavca, piflar, pametnjakovič, itd.)?

- Pogosto.
 Včasih.
 Redko.
 Nikoli.

IF (3) Q19 = [1, 2, 3]

Q20 - V čem vidiš vzrok tega, da te vrstniki kdaj zbadajo in zmerjajo?

IF (3) Q19 = [1, 2, 3]

Q21 - Kako se odzivaš na zbadanje in zmerjanje iz strani vrstnikov?

Q22 - S številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ) oceni, koliko ti pomeni mnenje vrstnikov o tebi.

- 1
 2
 3
 4
 5

Q23 - S številko od 1 do 5 (1-najmanj, 5-največ) oceni, kako zadovoljen oz. zadovoljna si s seboj.

- 1
 2
 3
 4
 5

Q24 - Kako bi opisal svoje odnose s starši (te podpirajo, pritiskajo nate, so prestrogi, se pogosto sprete, upoštevajo tvoje mnenje ...)?

Q25 - Kako bi opisal svoje odnose z vrstniki (si priljubljen/-a, težko najdeš nove prijatelje ...)?

Q26 - Navedi predlog za nadaljnje delo z nadarjenimi učenci, za večje upoštevanje samopodobe nadarjenih učencev v učno-vzgojnem procesu.

XSPOL - Spol:

- Moški
- Ženski

XSTAR2a4 - Kateri razred oz. letnik obiskuješ?

- 7. razred osnovne šole
- 1. letnik srednje šole
- 4. letnik srednje šole

PRILOGA B: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA STARŠE NADARJENIH UČENCEV IN DIJAKOV

Anketni vprašalnik za starše VPLIV OKOLJA NA SAMOODOBO NADARJENIH UČENCEV

Pozdravljeni! Sem Ana Klinc, dijakinja 1. letnika Gimnazije Ormož in delam raziskovalno nalogo o samopodobi nadarjenih otrok. Kot starš nadarjenega učenca ste tudi vi pomemben del okolja, v katerem lahko nadarjeni učenci razvijajo svoje potenciale in oblikujejo zdravo samopodobo. Prosim, da si vzamete nekaj minut in izpolnite to anketo ter mi s tem pomagate pri mojem raziskovalnem delu.

S križcem označite krogec pred odgovorom, ki ste ga izbrali. Pri vseh vprašanjih izberite en odgovor, razen kjer piše, da je možnih več odgovorov. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje.

1. Ste že zgodaj v otroštvu opazili, da se vaš otrok zanima za področja in probleme, za katere se njegovi vrstniki še niso?

- Da.
 Ne.
 Drugo: _____

2. Bi rekli, da ste že zgodaj v otroštvu vašega otroka veliko spodbujali pri razvoju nadarjenosti (npr. branje knjig, obiski lutkovnih predstav, vpis v glasbeno šolo ali različne krožke ...)?

- Da.
 Ne.
 Drugo: _____

3. Kako pogosto upoštevate mnenje svojega otroka ali se o njem vsaj pogovorite?

- Pogosto.
 Včasih.
 Redko.
 Nikoli.

4. Je vaš otrok že od zgodnjega otroštva zelo vedoželjen (vam zastavlja veliko vprašanj, ko naleti na nerazumevanje)?

- Da.
 Ne.
 Drugo: _____

5. Ali ste že, preden so vašega otroka prepoznali za nadarjenega, razmišljali o tem, da je nadarjen?

- Da.
 Ne.
 Drugo: _____

Če ste na 5. vprašanje odgovorili z da, rešite tudi 6. vprašanje.

6. Pri kateri starosti vašega otroka ste začeli razmišljati o tem, da je vaš otrok nadarjen?

- 0-24 mesecev
 2-6 let
 Več kot 6 let

7. Ali svojemu otroku zastavljate nove izzive oz. ga spodbujate na njegovih močnih področjih?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

*Če ste na 7. vprašanje odgovorili z **da, pogosto** ali **včasih**, odgovorite tudi na 8. vprašanje.*

8. Na kakšen način spodbujate svojega otroka na njegovih močnih področjih?

9. Ali opazite spremembe v samopodobi nadarjenega otroka, ko se sooča z uspehi in neuspehi?

- Da, pogosto.
- Včasih.
- Ne, nikoli.

10. Ali od svojega otroka pričakujete visoke ocene ali druge uspehe?

- Da, pogosto.
- Samo na nekaterih področjih.
- Ne, nikoli.

11. Kako se odzovete na neuspeh vašega otroka?

(Izberete lahko več odgovorov.)

- Otroka potolažim.
- Otroku poskušam dvigniti samopodobo in motivacijo.
- Otroka okregam.
- Drugo: _____

12. Kako pogosto pohvalite svojega otroka?

- Pogosto.
- Včasih.
- Redko.
- Nikoli.

PRILOGA C: SPLETNI ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČITELJE IN PROFESORJE

Q1 - So za vas nadarjeni učenci tisti učenci, ki dobivajo visoke ocene?

- Da.
 Ne.

Q2 - So za vas nadarjeni učenci tisti učenci, ki so uspešni v šoli ali na drugih področjih?

- Da.
 Ne.

Q3 - Ali veste, kateri izmed učencev, ki jih poučujete, so nadarjeni?

- Da.
 Ne.

IF (1) Q3 = [1]

Q4 - Ali poznate močna področja pri posameznih nadarjenih učencih?

- Da.
 Samo pri nekaterih učencih.
 Samo nekatera področja.
 Ne.

IF (2) Q4 = [1, 2, 3]

Q5 - Ali nadarjene učence posebej spodbujate oz. jim zastavljate nove izzive na njihovih močnih področjih?

- Da, pogosto.
 Včasih.
 Ne, nikoli.

Q6 - Ali poznate metode dela z nadarjenimi učenci?

- Da.
 Delno.
 Ne.

Q7 - Ali opazite vpliv šolskih uspehov oz. neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev?

- Da, pogosto.
 Samo pri nekaterih učencih.
 Včasih.
 Ne, nikoli.

IF (3) Q7 = [1, 2, 3]

Q8 - Kako bi lahko primerjali vpliv uspehov in neuspehov na samopodobo nadarjenih učencev?

--

Q9 - Ste pripravljeni več delati z nadarjenimi učenci na vašem področju?

- Da.
 Mogoče.
 Ne.

Q10 - Kakšen je vaš status?

Možnih je več odgovorov

- Učitelj/ica na osnovni šoli.
 Profesor/ica na srednji šoli.

PRILOGA D: SMERNICE ZA DELO FOKUSNE SKUPINE

1. Za katere dejavnike menite, da vplivajo na oblikovanje vaše samopodobe?
2. Ste opazili, kako se s starostjo spreminja moč vpliva dejavnikov, ki so pomembni pri oblikovanju samopodobe (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in kateri dejavniki prevladujejo v katerem starostnem obdobju?
3. Ali menite, da kdaj potrebujete pomoč pri oblikovanju realne podobe samega sebe in od koga to pomoč pričakujete?
4. Ali pri samem sebi kdaj zaznate globlje čustvovanje kot pri nenadarjenih vrstnikih in ali menite, da vpliva tudi na vašo samopodobo ter kako?
5. Kateri dejavnik pri oblikovanju svoje samopodobe bi izpostavili kot najpomembnejši (starši, učitelji/profesorji, prijatelji, vrstniki) in zakaj?
6. Menite, da bi nadarjeni otroci lažje nadzorovali vplive na svojo samopodobo, če bi jim bile predstavljene značilnosti njihovega čustvovanja in razmišljanja ter bi se jih zavedali?